

Rusland

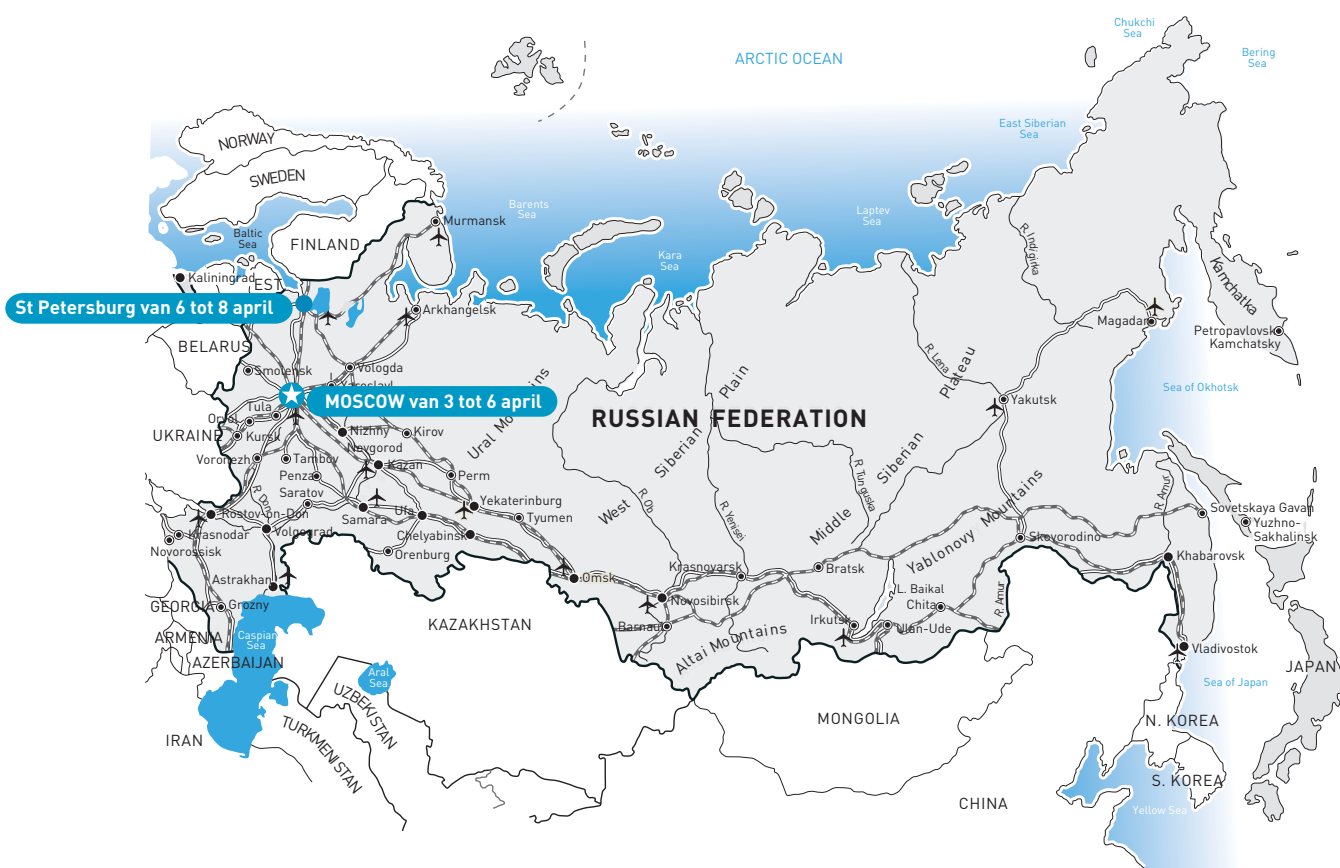
Studie verwezenlijkt ter gelegenheid van de gezamenlijke economische zending onder het voorzitterschap van Z.K.H. Prins Filip

Van 3 tot 8 april 2011

agentschap voor
buitenlandse handel

Voorwoord

Diversificatie, modernisering en openheid: drie woorden die de huidige economische toestand in Rusland treffend omschrijven.

Rusland is een reus, in alle betekenissen van het woord. Het is het grootste land ter wereld qua oppervlakte en het negende grootste qua aantal inwoners. Rusland is echter vooral een energiereus die door het ten volle benutten van zijn olievoorraden is uitgegroeid tot een wereldmacht. Als gevolg van de economische crisis en de ineenstorting van de vraag naar en de prijzen van energieproducten is de afhankelijkheid van de Russische economie ten aanzien van zijn grondstoffen echter een handicap geworden.

Daarom wil de Russische regering de andere economische sectoren in Rusland verder ontwikkelen. Er worden nationale ondersteuningsprogramma's opgezet voor onder meer de financiële, de spits-technologische, de gezondheids- en de chemische sector, maar ook voor de sector van de informatie- en communicatietechnologieën.

De infrastructuur die het Sovjettijdperk naliet, is echter sterk verouderd. Om de concurrentie met de ingevoerde producten aan te kunnen gaan, moet de Russische industrie enorme bedragen investeren. De bureaucratie en de blijvende corruptie moeten worden bestreden, maar voor die modernisering is buitenlandse hulp van cruciaal belang.

Fabienne L'Hoost
Adjunct-Directeur-generaal

Daarom zet het Kremlin de Russische grenzen open voor ondernemingen die zaken willen doen. De aanstaande toetreding van Rusland tot de Wereldhandelsorganisatie, de recente grootschalige liberaliseringscampagnes van de regering en de grote internationale evenementen die in de nabije toekomst in het land zullen plaatsvinden, bieden de Belgische ondernemingen uiterst interessante mogelijkheden op het vlak van internationale groei en ontwikkeling.

Het is in deze context dat het Agentschap voor Buitenlandse Handel, in samenwerking met zijn gewestelijke partners «Flanders Investment and Trade», «Brussel Export» en «l'Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers», deze Prinselijke zending organiseert. Wij zijn ervan overtuigd dat deze zending voor onze ondernemingen de ideale gelegenheid vormt om te tonen dat ze over zowel de knowhow en de troeven beschikken om de zakenkansen op de Russische markt te benutten.

We wensen u veel plezier bij het lezen van deze studie die de eerste stap vormt op weg naar Rusland.

Marc Bogaerts
Directeur-generaal

Executive Summary

Sinds het uitbreken van de economische crisis zijn er in Rusland grondige veranderingen aan de gang. Als energiereus heeft het land kunnen rekenen op zijn olievoorraden om uit te groeien tot een belangrijke mogendheid op strategisch, economisch en politiek vlak. Via het economische beleid van Dmitri Medvedev probeert Rusland momenteel zijn economie te diversifiëren om minder afhankelijk te worden van de energiesector die tijdens de crisis van 2008 en 2009 een zwakke plek bleek te zijn.

Als grootste land ter wereld vormt Rusland natuurlijk een reusachtige markt. De bevolking wordt steeds rijker en de binnenlandse vraag stijgt dan ook in verhouding. Het Russische productieapparaat blijkt echter niet in staat te zijn om aan de nieuwe noden van de bevolking te voldoen. Het land moet evolueren naar modernere productietechnologieën en een modernere economie. President Medvedev stelt dan ook alles in het werk om die overgang te bewerkstelligen. In dat verband is de knowhow van buitenlandse ondernemingen van zeer groot belang.

Rusland, dat politiek gezien opmerkelijk stabiel is in vergelijking met de andere staten in de regio, bevindt zich op het kruispunt tussen Europa, Azië, de Verenigde Staten en Japan. Dankzij de toetreding van Rusland tot de Wereldhandelsorganisatie (verwacht voor eind 2011), wordt de strategische positie in de wereldhandel een van de troeven die het land zal uitspelen naar buitenlandse investeerders toe.

In de bouwsector schuilen de mogelijkheden niet enkel in de modernisering van fabrieken, ziekenhuizen en woningen, maar ook in een aantal grootschalige projecten die de komende jaren zullen worden opgezet. Dankzij de Olympische Winterspelen en de Paralympics in Sotchi in 2014 en de Wereldbeker voetbal van 2018 zal het Kremlin de wereld een modern Rusland kunnen tonen. Deze evenementen bieden mogelijkheden voor Belgische ondernemingen die actief zijn in de bouwsector, maar ook in de sector van de logistiek.

Ook de transportsector kent een sterke groei. Rusland is het meest uitgestrekte land op aarde en vormt dus een logistieke uitdaging die zijn internationale gelijke niet kent. Wat logistiek aangaat, heeft het land nog steeds een tekort aan kwaliteitsvolle infrastructuur en ontbeert het de buitenlandse kennis die nodig is om de Russische vervoernetwerken op te waarderen.

De demografische situatie in Rusland verschilt van die in de overige BRIC-landen. De Russen sterven relatief jong en de bevolkingsaantallen gaan erop achteruit. De regering heeft dan ook beslist actie te ondernemen om die trend om te keren, het zorgsysteem te moderniseren en de toegankelijkheid tot geneesmiddelen te verbeteren. Ook de Belgische ondernemingen, die op het vlak van de productie van spitstechnologische medische uitrustingen nu al een uitstekende reputatie genieten, zullen zonder enige twijfel hun voordeel kunnen halen uit deze Prinselijke zending.

De modernisering die Dmitri Medvedev wenst, blijft echter niet tot deze sectoren beperkt. Ook voor wat de hoogtechnologische chemische producten betreft, wil het land minder afhankelijk worden van het westen.

Net zoals in de andere BRIC-landen groeit ook in Rusland de sector van de informatie- en communicatietechnologieën aan sneltempo. De Russen in de grote steden willen onbeperkte toegang tot de modernste technologieën, terwijl op het platteland de digitale kloof zo groot is dat de modernisering van de netten een echt titanenwerk lijkt.

Door de stijging van de Russische levensstandaard en de opkomst van een middenklasse die de middelen heeft om zich luxeproducten te veroorloven, twijfelt niemand er aan dat ook de mode-, design- en juwelenindustrie sterk zal groeien. Temeer daar de rijke Russische elite dankzij de stijgende prijzen van de grondstoffen, op basis waarvan ze haar rijkdom wist op te bouwen, ongebreideld geld zou moeten kunnen blijven uitgeven.

Wij zijn ervan overtuigd dat de Belgische ondernemingen, van de kleine innovatieve KMO tot de grootste multinational, de mogelijkheden zullen kunnen benutten die de dynamische Russische markt te bieden heeft.

Na een eerste deel waarin een stand van zaken wordt opgemaakt van de huidige macro-economische toestand in Rusland, biedt deze studie een sectorale analyse van het land, waarbij ze zich toespitst op zes dynamische domeinen. Daarna volgt een analyse van recente succesverhalen van Belgische ondernemingen in Rusland om af te sluiten met een hoofdstuk over de gedragscode in de Russische zakenwereld.

Inhoud

1. Algemene gegevens	6
2. Economische gegevens	8
2.1 Kernindicatoren	9
2.1.1 B.B.P.	9
2.1.2 Inflatie	17
2.1.3 Wisselkoersen	18
2.2 Buitenlandse handel	20
2.2.1 Handelsbetrekkingen op wereldvlak	20
2.2.2 Handelsbetrekkingen met België	24
2.3 Directe buitenlandse investeringen	27
2.4 Risicobeoordeling	30
2.4.1 Risicobeoordeling door Delcredere	30
2.4.2 Andere risico-indicatoren	32
3. Sectorale benadering	34
3.1 Bouw	35
3.1.1 Bouwprojecten	35
3.1.2 Bouwmaterialen	38
3.2 Transport en logistiek	39
3.2.1 Wegen	40
3.2.2 Spoor	41
3.2.3 Zee en bevaarbare waterwegen	42
3.2.4 Lucht	42

3.3 Gezondheid	44
3.3.1 Sector van de gezondheidszorg	44
3.3.2 Farmaceutische sector	45
3.4 Chemie	48
3.5 Informatie- en communicatietechnologieën	50
3.5.1 Telecommunicatie	50
3.5.2 Software	51
3.6 Luxe	52
4. Recente succesverhalen	54
5. Gedragscode	60
6. Nuttige adressen	64
6.1 In België	65
6.2 In Rusland	66
6.3 Nuttige websites	69
7. Bronnen	70

Algemene gegevens

1

1. Algemene gegevens

Rusland is een federale republiek die bestaat uit 47 regio's («oblast» in het Russisch) waaronder 1 autonome, uit 21 republieken, 4 districten («okrug»), 9 kraj (equivalent van provincies) en twee federale steden: de hoofdstad Moskou en Sint-Petersburg.

Het **bevolkingsaantal** is hoog, maar daalt: 141,9 miljoen inwoners waarvan 73% in stedelijke zones, een geboortecijfer van 12,4 geboortes per duizend inwoners en een sterftcijfer van 14,2 per duizend. Sinds midden jaren '90 daalt het bevolkingsaantal.

- Volgens de jongste telling in 2002 waren de belangrijkste steden Moskou (10,4 miljoen inwoners), Sint-Petersburg (4,5 miljoen), Novosibirsk (1,4 miljoen), Jekaterinenburg (1,3 miljoen) en Nizjni Novgorod (1,3 miljoen).
- De levensverwachting bij de geboorte is laag: 62 jaar voor mannen en 74 jaar voor vrouwen.
- 45,9% van de bevolking is mannelijk, 54,1% bestaat uit vrouwen.
- De bevolking is samengesteld uit Russen (79,8%), Tataren (3,8%), Oekraïners (2%), Basjkieren (1,1%), Tsjoevasjen (1,1%) en andere etnische minderheden. Tussen 15 en 20% van de Russen zijn orthodox, 10 tot 15% zijn moslim en 2% zijn christelijk van diverse gezindten.

De oppervlakte van Rusland bedraagt 17.098.242 km². Hiermee is Rusland het grootste land ter wereld (560 maal België). Slechts 12,6% van de bodemoppervlakte wordt beschouwd als landbouwgrond volgens de normen van de FAO. De meest vruchtbare

gronden worden gevormd door de «zwarte aarde» («chernozem» in het Russisch), die de helft uitmaakt van het bebouwde areaal en die zich uitstrekt van de Russisch-Oekraïense grens tot aan Siberië. De bevolking woont geconcentreerd langs de lijn die Europees Rusland met het zuidwesten van Siberië verbindt, terwijl het noorden en het oosten van het land onbewoond zijn.

De **officiële taal** is het Russisch. De bevolking spreekt relatief weinig Engels. In zakenkringen gebeurt dat iets vaker.

De voornaamste **natuurlijke rijkdommen** van het land zijn gas (25% van de wereldvoorraden) en aardolie (6,4%), maar het land beschikt ook over ijzererts, mangaan, chroom, nikkel, platina, titanium, koper, fosfaten, diamant, goud en ruw hout (de Siberische bossen maken naar schatting 20% van de wereldvoorraad aan ruw hout uit).

Het Russische **klimaat** is zeer gevarieerd: een vochtig landklimaat in Europees Rusland, subarctisch in Siberië en nabij de Noordpool. De gemiddelde temperatuur in april schommelt van 0 tot 10 °C in Moskou en Sint-Petersburg.

De **nationale munt** is de Russische roebel (RUB). Op 22 november 2010 was een RUB 0,02354 EUR waard. In 2010 kostte een Big Mac¹ 71 RUB, wat betekent dat de koopkracht van een euro 17 maal groter is in Rusland dan in de eurozone zelf.

¹ Door het weekblad The Economist gebruikt om een beeld te geven van de koopkracht van de diverse deviezen.

Economische gegevens

2

2. Economische gegevens

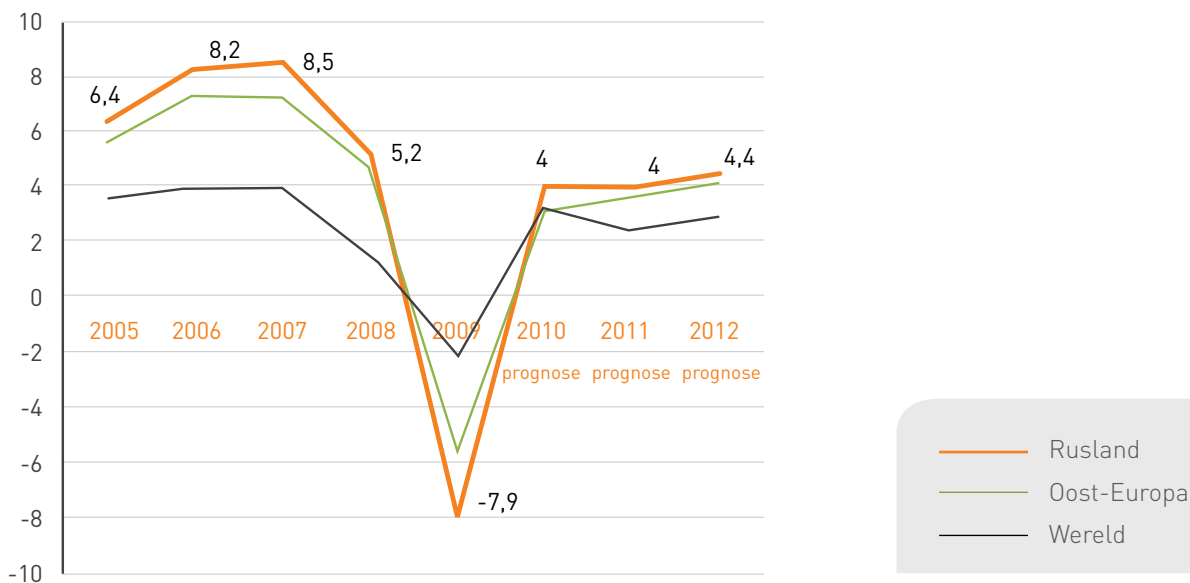
2.1 Kernindicatoren

2.1.1 B.B.P.

B.B.P. in volume

In 2009 bedroeg het Russisch nominaal bruto binnenlands product 1.231 miljard USD. Het B.B.P. per capita bedroeg dan weer 8.680 USD. Op basis van de ramingen die vandaag beschikbaar zijn, zou het B.B.P. in 2010 1.569 miljard USD bedragen, terwijl het B.B.P. per capita 11.070 USD zou bedragen.

Groei van het B.B.P.

Bron: EIU

Voortgestuwd door de stijgende grondstofprijzen en de opkomst van een middenklasse in de grote steden, kende Rusland in het begin van de jaren 2000 een pijlsnelle groei, voornamelijk dankzij de handel, de bouwsector en de financiële sector. De gestage verrijking van de bevolking, ondersteund door een betere toegankelijkheid tot bankkredieten, vertaalde zich in hogere verkoopcijfers in de detailhandel en in de consumptiecijfers bij de gezinnen.

Het overwicht van de grondstoffen in de Russische economie (de oliesector vertegenwoordigde in 2009 67,4% van de uitvoer of 20,5% van het B.B.P. en 14% van alle binnenlandse investeringen. De sector was verantwoordelijk voor 30% van de directe buitenlandse investeringen in 2007²) is en blijft de bepalende component in het economische beleid dat de overheid voert. Met 25% van de bewezen gasvoorraden en 6,4% van de aardolievoorraden is het land een energiereus. Het beleid dat Vladimir Poetin tijdens zijn twee ambtsperiodes als president voerde, had als doel die situatie te versterken.

Tal van onderzoeken tonen echter aan dat een te grote afhankelijkheid van de natuurlijke rijkdommen niet samengaat met een duurzame groei op lange termijn. Toen in 2008 de crisis uitbrak, betaalde Rusland de prijs voor de overinvesteringen in de energiesector ten koste van de andere takken van zijn economie. Hierdoor werd Rusland één van de zwaarst getroffen landen.

Als gevolg van de dalende vraag naar aardolieproducten bedroeg de prijs van een vat 51 USD in maart 2009, terwijl datzelfde vat in juli 2008 nog 147 USD kostte. Die daling van de energieprijzen had een verwoestend effect op de begroting en op het vertrouwen van de gezinnen. Bovendien was de Russische financiële sector relatief weinig ontwikkeld zodat tal van ondernemingen een beroep deden op internationale kredieten om hun investeringen te financieren en ze werden geconfronteerd met zowel interne als externe beperkingen in de kredietverstrekking.

De dalende vraag naar gas en aardolie sleurde de roebel mee in haar val: die roebel ging van 23,35 naar 35,76 RUB/USD. Om die inflatie af te remmen heeft de Russische centrale bank haar basisrentetarief moeten verhogen, waardoor de effecten van de beperkingen in de kredietverstrekking nog versterkt werden en het vermogen van de ondernemingen om te lenen voor investeringen drastisch werd beknot.

Dankzij de aanzienlijke reserves die tijdens de groei-jaren waren opgebouwd, beschikte de regering echter over de financiële middelen om krachtdadig te reageren en de economie te ondersteunen. De reactie van het Kremlin bestond voornamelijk uit:

- Een gebruik van de deviezenvoorraad die werd opgebouwd tijdens de groei-jaren om de roebel te ondersteunen (aanwending van 201,8 miljard USD tussen augustus 2008 en januari 2009).
- Het ondersteunen van de financiële sector en het helpen van de ondernemingen bij het betalen van hun buitenlandse schulden (200 miljard USD), samen met minder strenge voorwaarden van de banken en meer waarborgen voor bankdeposito's.
- Het verlagen van de belastingen (daling van 24 naar 20% van de belasting op bedrijfswinsten).
- Protectionistische maatregelen (hogere belastingen op de invoer van voertuigen en suiker, de bescherming van de nationale landbouwsector, strengere sanitaire en fytosanitaire voorwaarden en de bescherming van «strategische sectoren»).
- Het vertragen van het privatiseringsproces en opnieuw meer zeggenschap van de overheid in verscheidene Russische grootbanken.

² Cijfers van de Wereldbank, van het Internationaal Monetair Fonds en Alfa Bank.

Gelet op het positieve effect van die maatregelen ten aanzien van de heropleving in Rusland, heeft de regering haar steun in de loop van 2010 afgebouwd. In 2010 knoopte het land opnieuw met de groei aan (experts schatten dat het Russische B.B.P. tussen 2009 en 2010 met 4% zal stijgen). Van 2009 (eerste kwartaal) tot 2010 (zelfde periode) steeg het B.B.P. met 28,8%. Door de stijgende grondstofprijzen zou het begrotingstekort stapsgewijs moeten worden teruggebracht van 5,4% in 2010 tot 2,9% in 2013. De detailverkoop leeft weer op en men verwacht een gemiddelde jaarlijkse toename van 5% tussen 2010 en 2014. Ook de enorme omvang van de markt en het groeipotentieel van de binnenlandse vraag (momenteel 50% van het B.B.P. tegenover 60% in de volledige OESO) zijn redenen om optimistisch te zijn over de Russische heropleving.

Om tot een duurzame heropleving te komen, heeft de regering plannen opgezet om de structurele problemen van Rusland aan te pakken: de archaïsche infrastructuur, de afhankelijkheid van de energiesector, de enorme bureaucratie, de problemen op het vlak van corruptie³ en het gebrek aan privé-initiatief en de vrijheid om te ondernemen. De komst van Dmitri Medvedev als president stond voor tal van politieke keuzes die in die zin werden genomen:

- het naar voren schuiven van Rusland als belangrijke speler in het domein van de nieuwe technologieën (creatie van het Skolkovo-technologiepark, waarbij het belastingstelsel de instroom van buitenlands kapitaal bevordert, de oprichting van vier speciale economische zones voor de nieuwe technologieën en van Rusnano, de maatschappij voor nanotechnologie).
- de economische diversificatie in de financiële richting (het project om van Moskou een financieel wereldcentrum te maken).
- de oprichting van KMO's ondersteunen (actieplan in de regio Irkutsk in Siberië voor een bedrag van 18 miljoen USD, terwijl andere regio's gelijkaardige acties plannen).
- invoering van langetermijnplannen voor de infrastructuur (Strategie 2030 voor het spoor, "Health 2020" voor de zorginfrastructuur, de Olympische Winterspelen 2014 in Sotchi en de Wereldbeker voetbal in 2018).
- herlancering van de privatiseringsprogramma's in alle sectoren van de economie, met in oktober 2010 onder meer de goedkeuring van een van de grootste privatiseringsoperaties die ooit werd gerealiseerd (voor een geraamd bedrag van 42 miljard EUR over 5 jaar).
- herlancering van het proces voor de toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie.
- oprichting van een douane-unie met Wit-Rusland en Kazachstan.
- onderhandelingen met de Europese Unie om te komen tot een migratiezone zonder visumplicht tussen Rusland en Europa.
- diversificatie van de uitvoer van aardolieproducten (aanleg van nieuwe pijpleidingen naar Europa om doorvoerproblemen te voorkomen (Nord Stream, South Stream), verhoging van de uitvoer naar Azië om de afhankelijkheid ten aanzien van Europa te verminderen).

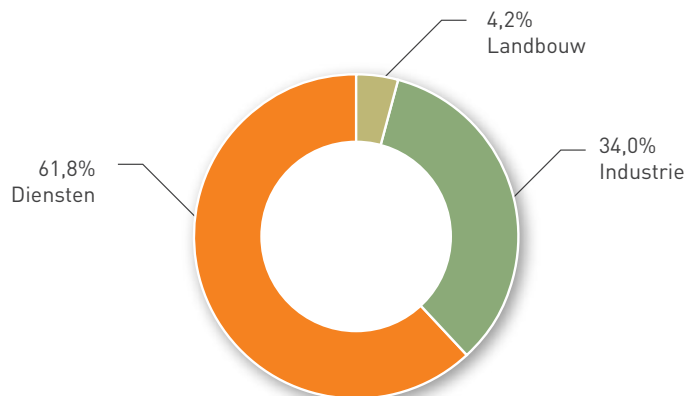
³ Volgens de rangschikking 2010 van Transparency International bekleedt het land de 154^e plaats van de 178 op de corruption perception index.

Het zakenklimaat in Rusland gaat er in het algemeen op vooruit en investeerders zijn opnieuw welkom. De toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie zou de regeling van handelsgeschillen tussen de landen nog moeten vergemakkelijken. Ook de recente verklaringen over de bestrijding van de corruptie zijn bemoedigend, al moet nu worden gezien of die woorden in daden zullen worden omgezet. Het politieke klimaat is uiterst stabiel en de presidentsverkiezingen van 2012 zouden de kaarten niet al te zeer door elkaar moeten schudden (volgens experts is een destabiliserende oppositie tussen Dmitri Medvedev en Vladimir Poetin zeer weinig waarschijnlijk).

«The prestige of our homeland, the national welfare, cannot depend on the achievements of the past forever (...) The time has come for us - that is, today's generation of the Russian people - to make our contribution to lift up Russia to a new, higher stage in the development of our civilization. »

Dmitri Medvedev, jaarlijkse toespraak in november 2009

Sectorale samenstelling van het B.B.P. in 2010

Bron : EIU, prognose voor 2010, gebaseerd op de eerste 11 maanden van het jaar.

Landbouw

Met zijn klimaat van strenge winters over het grootste deel van zijn grondgebied kan Rusland niet rekenen op de beste weersomstandigheden om zijn landbouw te ontwikkelen. Daardoor wordt slechts 12,6% van de 17.098.242 km² en 9,6% van de in totaal 66.995.000 Russische werknemers in de landbouwproductie aangewend. De gronden worden bovendien gebruikt door hoofdzakelijk kleine exploitaties: in 2010 waren er dat 18 miljoen, waarvan 16 miljoen kleine lapjes grond van gemiddeld 0,44 ha groot. Bijna de helft is familiaal bezit.

De productiviteit van de landbouw heeft te lijden onder een ontoereikende infrastructuur en onaangepaste transportmiddelen. Er worden weinig meststoffen gebruikt en er is een schrijnend gebrek aan investeringen in machines (meer dan 60% van de Russische landbouwmachines is verouderd en zou moeten worden vervangen). Die situatie, een erfenis van het Sovjettijdperk, is ook het gevolg van de wet op de verdeling van de gronden uit 2001, een wet die de commercialisering van de landbouwgronden niet nauwkeurig genoeg reglementeert.

De « zwarte aarde », die de helft van de bebouwde gronden uitmaakt, strekt zich uit van het Baikalmeer tot aan de Russisch-Oekraïense grens, maar het gebrek aan investeringen verhindert dat het volledige potentieel van deze gronden kan worden aangeboord. Ze worden nochtans tot de vruchtbaarste ter wereld beschouwd.

Als gevolg van de snelle achteruitgang in de landbouw in de jaren '90 en het begin van de jaren 2000 heeft de regering steunmaatregelen genomen en de sector in 2005 als prioritair uitgeroepen. In 2006 en 2007 werd aan de landbouwsector niet minder dan een miljard USD aan overheidssteun toegekend.

In de sector van de landbouwproducten blijven er nog heel wat commerciële geschillen bestaan (over sanitaire en fytosanitaire maatregelen, hulp aan de landbouwers en beperkingen op de invoer van vlees). De toetreding van Rusland tot de Wereldhandelsorganisatie, die voor eind 2011 verwacht wordt, zou veel van die geschillen moeten oplossen. De droogte en de branden in de zomer van 2010 en hun grote weerslag op de landbouwsector (de regering schat dat de oogst 48 miljoen ton bedroeg in vergelijking met 97,1 miljoen ton in 2009) hebben het Kremlin ertoe aangezet de noodtoestand uit te roepen. Sinds 15 augustus 2010 geldt er een uitvoerverbod op Russisch graan. Dat verbod zou niet voor 12 juli 2011 worden opgeheven. Er werd in totaal 1,15 miljard USD vrijgemaakt om de landbouwers die onder de droogte te lijden hadden hulp te bieden.

De regering zegt vastberaden te zijn om de landbouwsector opnieuw leven in te blazen en op dat vlak zelfvoorzienend te zijn. De moderniseringsinspanningen die van dat beleid het gevolg zullen zijn, houden voor Belgische ondernemingen tal van mogelijkheden in.

Industrie

De Russische industrie is vooral actief op het vlak van de winning en exploitatie van natuurlijke rijkdommen. Van de 9.334,2 miljard RUB die de industrie in 2009 vertegenwoordigde, werd 27% gegenereerd door de winning en exploitatie van energetische stoffen en was 3% afkomstig uit de winning van niet-energetische grondstoffen. De raffinage van aardolieproducten is dan weer verantwoordelijk voor 8% van de Russische industriële activiteiten, terwijl tijdens het eerste kwartaal van 2010 de winning en exploitatie van grondstoffen verantwoordelijk was voor 11% van het Russische B.B.P.

Andere belangrijke industriële componenten zijn de voedingsmiddelen (10%), de fabricage van metaalproducten (8%), de chemische industrie (5%), machines en uitrustingsgoederen (4%) en transportvoertuigen (4%). De industriesector wordt gedomineerd door grote ondernemingen, een erfenis uit het Sovjettijdperk. Het aandeel van KMO's in de Russische economie bedraagt ongeveer 15%.

Het Russische industriële apparaat is, over het algemeen gezien, verouderd. De gebruikte machines zijn minder performant dan hun westerse tegenhangers en de Russische industriële productie is vaak minder competitief dan de ingevoerde productie. Dat geldt in het bijzonder voor technologisch hoogstaande producten zoals chemische of farmaceutische producten en bouwmaterialen, waarvoor de klanten de ingevoerde producten verkiezen boven de lokale producten die vaak duurder en minder performant zijn.

Ondanks de groeivertraging als gevolg van de economische crisis werd het privatiseringsbeleid door de regering in 2010 opnieuw gelanceerd met het oog op de moderniseringsnoden en het activeren van de fondsen die nodig zijn om de overheidsfinanciën weer op peil te brengen. Voor tal van sterkhouders uit de Russische economie werd een liberalisering aangekondigd in oktober 2010 (onder meer voor Rosneft (aardolie), Sberbank en VTB (banksector) of de spoorgroep RJD).

De buitengewone afhankelijkheid van de Russische industrie ten aanzien van de grondstoffensector is tijdens de financiële crisis een groot nadeel gebleken en heeft de regering ertoe aangezet een grootschalig programma voor industriële diversificatie op te zetten. Het Skolkovo-technologiepark in de regio rond Moskou is daarvan het paradepaardje. Het project, dat werd uitgewerkt naar het voorbeeld van Silicon Valley in de Verenigde Staten, wil een eerste grote stap zijn in de richting van de transformatie van de Russische economie tot een kennis- en innovatie-economie. De politieke en financiële betrokkenheid van de regering doet denken dat het project geen nieuwe poging zonder toekomstperspectief is:

- voor de periode 2011 - 2013 werd 54 miljard USD vrijgemaakt;
- er werd voorzien in een speciaal belastingstelsel voor de ondernemingen in Skolkovo (mogelijke btw-vrijstelling, geen belastingen op bedrijfswinsten en eigendom gedurende de eerste 10 jaar van de activiteiten op de site, vrijstelling van douanerechten en een unieke sociale heffing die beperkt wordt tot 14%);
- er is de betrokkenheid van Dmitri Medvedev die het project in de schijnwerpers brengt bij elke internationale ontmoeting (Duitsland, Italië, Verenigde Staten, Singapore, enz.);
- en er is de betrokkenheid van de Californische gouverneur Schwarzenegger en de ondernemingen uit het Amerikaanse Silicon Valley.

“I love places where there is an extraordinary potential (...). It's almost like looking at a gold or diamond mine and saying: all you got to do is go in there and get it.”

Gouverneur Schwarzenegger over de modernisering van Rusland, oktober 2010

Diensten

Ondanks een snelle ontwikkeling in de jaren 2000 om te beantwoorden aan de investeringsnoden als gevolg van de gestage groei en de toename van de bankdeposito's door de stijgende reële inkomens van de gezinnen, blijft de Russische banksector minder ontwikkeld dan de internationale concurrenten.

Typisch voor de Russische financiële sector is de aanwezigheid van grote groepen die de meeste bankactiva⁴ bezitten, terwijl de resterende marktaandelen over een brede waaier aan kleine instellingen verdeeld worden. Toch lijkt het aantal kredietinstellingen dat geregistreerd staat bij de Bank van Rusland de jongste jaren te dalen (van 2.481 in 1999 tot 1.178 in 2010). Mede door de crisis zou het aantal inefficiënte banken moeten afnemen zodat er plaats vrijkomt voor competitieve spelers in de banksector. De meeste bankinstellingen bevinden zich in de regio rond Moskou en Sint-Petersburg.

De zwakheid van de Russische financiële sector heeft veel ondernemingen met onvoldoende eigen kapitaal ertoe aangezet op de internationale markt op zoek te gaan naar middelen om hun investeringen te financieren. Daarom had de kredietbeperking bij het uitbreken van de economische crisis een dergelijk grote impact op de economie: de internationale banken beperkten de kredieten en de nationale sector was niet in staat om aan de noden te voldoen.

Om de banksector te moderniseren, heeft de regering een actieplan uitgewerkt om van Moskou een financieel centrum van wereldniveau te maken. Volgens sommige experts zou de hoofdstad echter een regionaal financieel centrum moeten worden door te rekenen op het aanzienlijke economische potentieel van het land en het onderlinge verkeer met de landen van de voormalige Sovjet-Unie.

De Russische hotelsector biedt heel wat kansen. Er is een schrijnend tekort aan hotels in het middensegment. Hotels zijn peperduur en in termen van kosten van levensonderhoud is Moskou de vierde duurste stad ter wereld (de duurste van Europa).

De komende jaren zou ook de sector van de gezondheidszorg moeten groeien. Het nationale plan «Health 2020», dat als doel heeft de levensverwachting te verhogen en 142 miljoen Russen een medisch vangnet te verschaffen, zal de vraag naar zorg zonder enige twijfel doen toenemen.

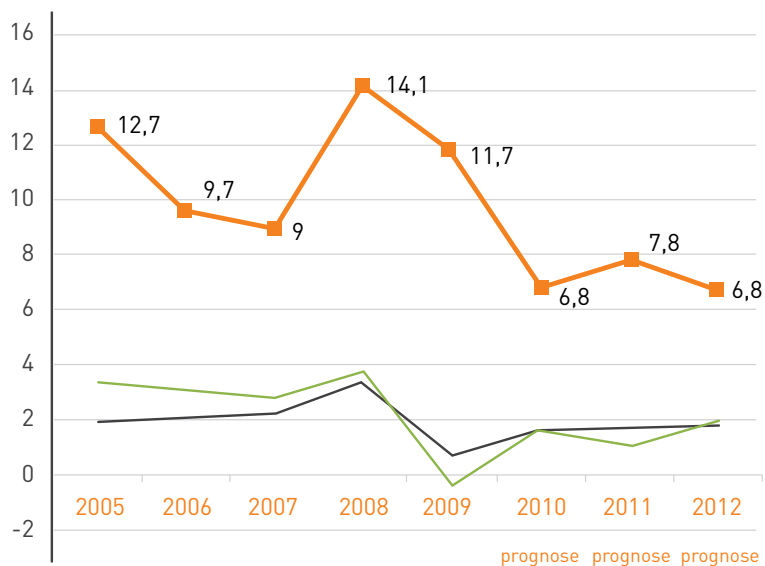
Ook in de logistieke sector is er nood aan investeringen. Door de omvang van het land en het strenge klimaat is de uitdaging enorm. De slechte infrastructuur en het gebrek aan logistieke technologie beperken het transportvolume in Rusland. Door de ideale geografische ligging van Rusland, de toename van de handel (toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie voor eind 2011) en de stijging van het levensniveau van de Russen zou de logistieke sector zich de komende maanden snel moeten ontwikkelen. De vele grote evenementen die op Russisch grondgebied zullen plaatsvinden (Olympische Winterspelen in Sochi en de reconversie van de site in formule 1-circuit, de APEC-top in Vladivostok) zouden de ontwikkeling van transportwegen en onthaalcentra moeten bevorderen.

De sector van de informatie- en communicatietechnologieën is relatief weinig ontwikkeld, maar is momenteel volop aan het groeien. De sector biedt Belgische ondernemingen dan ook heel wat kansen.

⁴ Sberbank totaliseert 27% van de Russische bankactiva (7 miljard RUB), terwijl Gazprombank, RAB, de Bank of Moscow en VTB samen 4,1 miljard RUB in hun bezit hebben.

2.1.2 Inflatie

Inflatiecijfers, in %

Bron: EIU

Voor de Russische overheid is de inflatie een terugkerend probleem. Tijdens het eerste decennium van deze eeuw bedroeg de inflatie in Rusland systematisch meer dan 5% en tussen 2000 en 2008 stegen de prijzen met gemiddeld 7%. De resultaten van Rusland zijn op dat vlak dan ook slechter dan die van de andere BRIC-landen. Na het record van 14,1% tussen 2007 en 2008 daalde de index van de consumptieprijzen als gevolg van de sterke economische vertraging die het land trof.

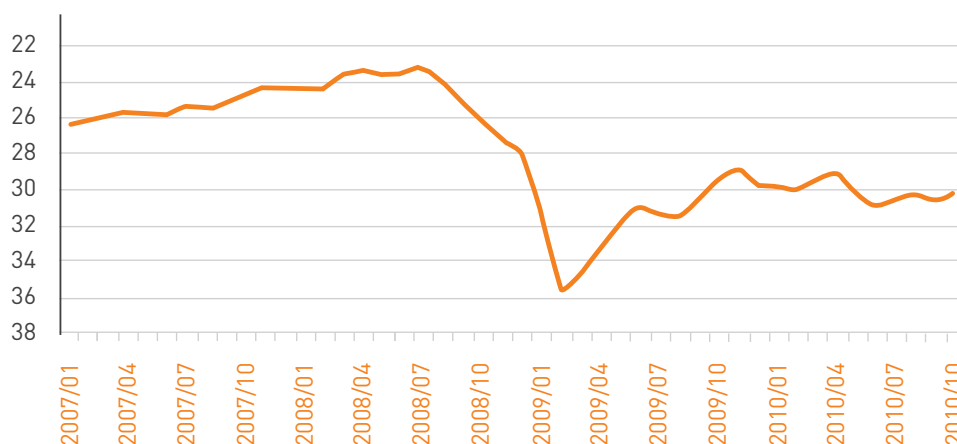
Rekening houdend met de crisis ging de regering uit van een inflatie van 6% in 2010 en wordt op lange termijn gestreefd naar 3%. De rentevoet, zoals vastgelegd door de Russische Centrale Bank, werd overigens verlaagd tot 7,75% om een te sterke daling van de prijzen te voorkomen en de economie te ondersteunen.

Als gevolg van de droogte en de bosbranden in de zomer van 2010 zijn de prijzen van de landbouwproducten pijlsnel gestegen (+16,6% voor boekweit en +5,8% voor meel tijdens de eerste twee weken van augustus), terwijl in september de prijzen van tal van andere producten⁵ stegen. De index van de consumptieprijzen volgde natuurlijk die tendens en steeg met 0,4% tijdens de eerste helft van augustus. Tal van andere monetaire indicatoren wijzen in de richting van een stijgende inflatie.

Gelet op de fragiele Russische heropleving aarzelt de Centrale Bank echter om haar basisrentetarief te verhogen, te meer daar in dat geval de roebel in waarde zou stijgen en dus de uitvoerders, buiten die uit de energiesector, gestraft zouden worden. Daarom denken analisten dat de Centrale Bank de inflatie in 2011 zal laten oplopen tot 7,8%

2.1.3 Wisselkoersen

Nominale wisselkoer RUB/USD
(omgekeerde schaal)

Bron: EIU

⁵ Zuivelproducten, kaas en eieren (+6,1%), oliën en vetstoffen (+4,7%), brood- en tarweproducten (+2,7%), suiker, marmelades, honing, chocolade en snoepgoed (+2,1%), vis en zeevruchten (+0,9%), groenten (+0,8%) en vlees en slagerijproducten (+0,7%).

De economische crisis heeft een verwoestend effect gehad op de Russische munt. Terwijl met 100 RUB in juli 2008 nog 4,28 USD kon worden gekocht, was datzelfde bedrag in februari 2009 nog maar 2,79 USD waard. De inkrimping van de wereldeconomie heeft de vraag naar Russische exportproducten immers doen slinken. Dat is met name het geval voor aardolieproducten, waardoor de roebel mee naar beneden werd gezogen.

De regering volgde de strategie om de val van het devies af te remmen om de economische actoren zo de kans te geven zich aan de monetaire ontwikkelingen aan te passen. Dit had echter ook een groeivertraging tot gevolg omdat het duurder werd om in te voeren.

Door de actie van de Centrale Bank, die tussen augustus 2008 en januari 2009 voor een bedrag van 201,8 miljard USD steun vrijmaakte, kon de val van de munt een halt worden toegeroepen. Sinds begin 2009 is er een herwaardering van de RUB aan de gang. Tussen eind 2009 en juni 2010 steeg de reële effectieve wisselkoers⁶ met 9,5% zodat stilaan weer het niveau van voor de crisis wordt gehaald. Terwijl de Russische munt de stijgende tendens van voor de crisis volgde, leek die crisis zich te stabiliseren omwille van de bescheiden heropleving van de economische partners van Rusland en de grote druk op de EUR.

In de wisselkoersoorlog die eind 2010 vooraan in het nieuws stond, heeft Rusland geen belangrijke rol gespeeld. Volgens Sergei Alexachenko, de voormalige voorzitter van de Bank van Rusland en het hoofd van de macro-economische studies aan het Hoog college voor economie, zou Rusland niets te winnen hebben bij een beleid van competitieve devaluaties omdat het geen producten uitvoert die de waardevermindering van de roebel zou kunnen ondersteunen.

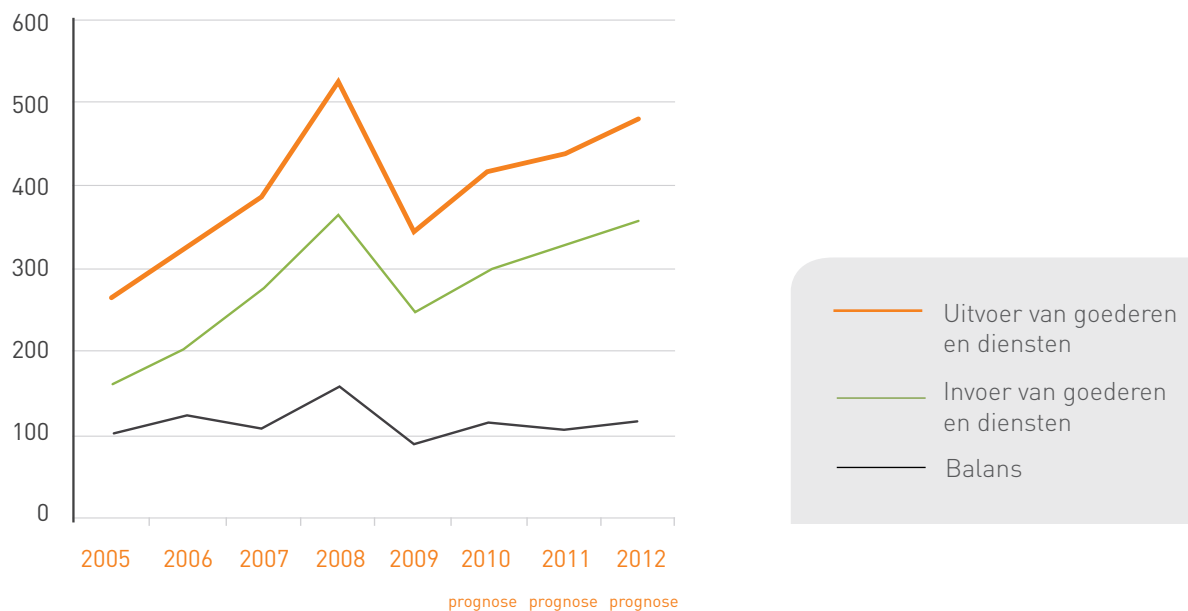
De Centrale Bank heeft in oktober 2010 laten weten dat ze tegen 2013 de prijsmarge waarbinnen transacties in roebel zijn toegestaan, zal uitbreiden waardoor ze haar greep op de monetaire markt enigszins lost.

⁶ Het gaat om een wisselkoers die rekening houdt met de prijzenindex en die de nominale wisselkoers een gewicht meegeeft volgens een muntkorf die representatief is voor de in- en uitvoer van het land. Deze koers staat daarom dicht bij een indicator van de competitiviteit van het land in kwestie.

2.2 Buitenlandse handel

2.2.1 Handelsbetrekkingen op wereldvlak

Internationale goederenstroom
(in miljard dollar tegen marktprijzen)

Bron: EIU

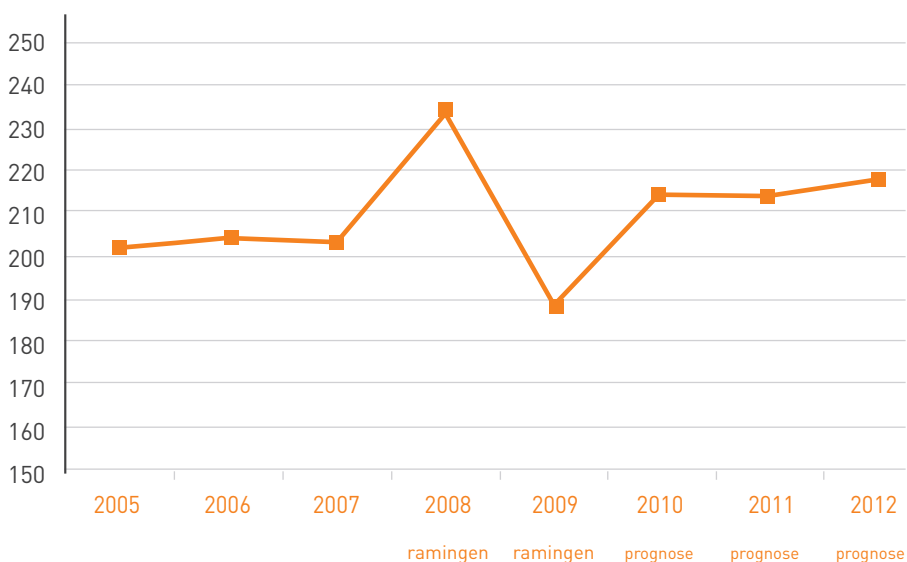
In de jaren voor de crisis nam de Russische uitvoer ongelooflijk snel in waarde toe. Dat was zonder enige twijfel te danken aan de invloed van de aardolie- en gasprijzen. De meeste uitvoer gebeurt immers in de grondstoffensector. De invoer volgde die opwaardse trend, voornamelijk door de hogere levensstandaard van de Russen die steeds meer oog kregen voor ingevoerde producten met een grote toegevoegde waarde.

De crisis van eind 2008 trof zowel de in- als de uitvoer zwaar. De vraag naar aardolieproducten daalde wereldwijd, terwijl alle andere economieën ter wereld onder de crisis te lijden hadden waardoor de uitvoer van Russische grondstoffen in volume afnam. Die tendens, in combinatie met een prijsdaling van die producten, verklaart waarom de Russische uitvoer in 2009 zo sterk in waarde verminderde. Zo zorgde ook de daling van de levensstandaard van de bevolking en het duurder worden van de invoer als gevolg van de waardevermindering van de roebel ervoor dat de aankoop van goederen in het buitenland beperkt werd.

De anticrisismaatregelen die de regering nam op het hoogtepunt van de crisis versterkten dat fenomeen nog. Het Kremlin volgde immers een strategie van ondersteuning van de nationale productie en substitutie van de invoer. Ook het opleggen van een exportverbod voor graan als gevolg van de droogte in de zomer van 2009 leidde tot een beperking van de uitvoer.

Er is echter een heropleving van de Russische internationale handelsbetrekkingen merkbaar. De stijging van de aardolieprijzen vertaalde zich in een toename van de uitvoer met 50% in de eerste helft van 2010 en de heropleving van de economie, hoe schuchter ook, deed de invoer stijgen. De Russische ruilvoet, gemeten als de verhouding tussen de prijzen van de uitvoer en die van de invoer, kende, na een daling tussen 2008 en 2009, een aanzienlijke verbetering tussen 2009 en 2010. Ondanks die verbetering wordt echter nog niet het niveau van voor de crisis gehaald.

Russische ruilvoet (1999=100)

Bron: EIU

De voornaamste klanten van Rusland waren in 2009:

- Nederland (9,9%)
- Italië (6,0%)
- Duitsland (5,8%)
- China (5,3%)

De onderlinge verbondenheid tussen de economie van de EU en die van Rusland is een van de bepalende componenten van het energie- en veiligheidsbeleid dat tussen beide internationale actoren werd uitgestippeld. Rusland is immers de derde grootste handelspartner van de EU, na de Verenigde Staten en China, terwijl de EU de grootste handelspartner van Rusland is.

De belangrijkste klanten zijn ook meestal de belangrijkste leveranciers van de Russische economie. Voor 2009 waren dat:

- Duitsland (14,2%)
- China (13,9%)
- Oekraïne (5,4%)
- Italië (4,8%)

Twee grote tendensen zouden die verdeling echter kunnen wijzigen.

Ten eerste dreigt de toekomstige toetreding van Rusland tot de Wereldhandelsorganisatie de situatie te wijzigen en de toegang tot de Russische markt te vergemakkelijken voor de uitvoerders, voornamelijk op het vlak van diensten. Als gevolg van een procedure die in 1993 werd opgestart en die heel wat langer duurde dan gewoonlijk, zou het land voor eind 2011 lid van de Wereldhandelsorganisatie worden. Dankzij de betere betrekkingen met de VS na het aantreden van Barack Obama konden de toetredingsonderhandelingen immers op een nieuwe basis worden opgestart. Volgens de experts van de Wereldbank zou de toetreding van Rusland ook een grotere zichtbaarheid van het economische beleid van het land met zich moeten meebrengen.

Ook de douane-unie die werd overeengekomen tussen Rusland, Wit-Rusland en Kazachstan zou de internationale handelsstromen kunnen wijzigen. De invoering van die douane-unie op 1 juli 2010 zou moeten uitmonden in de opheffing van de controles aan de grenzen tussen de drie lidstaten, in een harmonisering van de regulering rond de buitenlandse handel en in de creatie van een gemeenschappelijk buitenlands tarief.

De voornaamste producten die in 2009 door Rusland werden uitgevoerd, waren:

- aardolie, brandstoffen en gas (67,4%)
- metalen (12,9%)
- chemische producten (6,2%)
- machines en toestellen (5,9%)

De invoer bestond hoofdzakelijk uit:

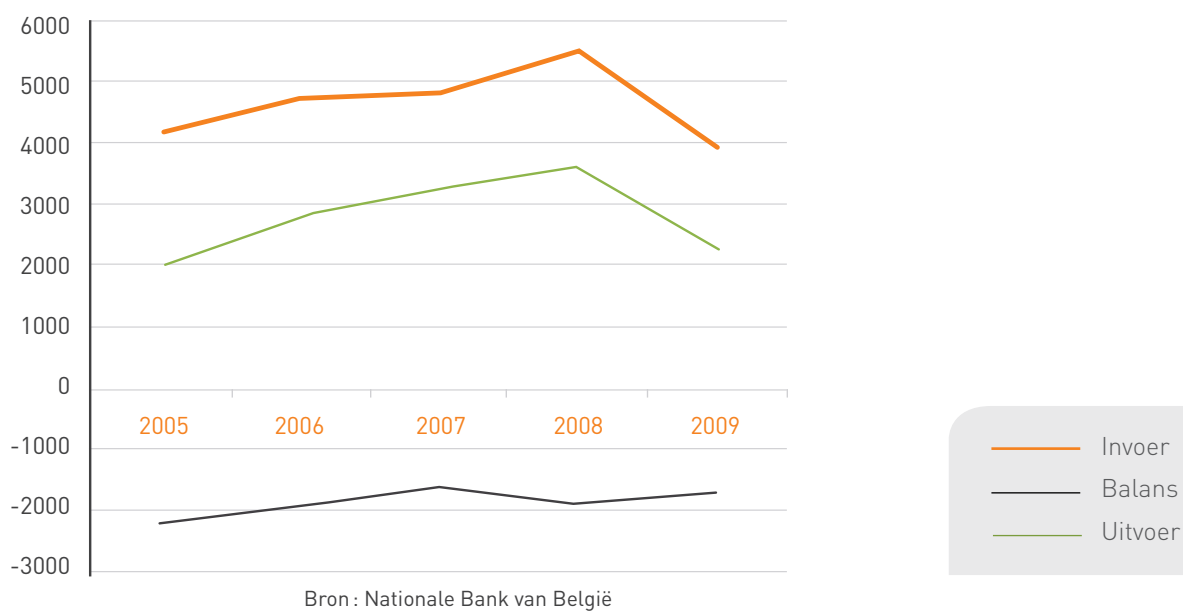
- machines en toestellen (43,4%)
- landbouwproducten (18,0%)
- chemische producten (16,7%)
- metalen (6,7%)

Die verdeling weerspiegelt opnieuw het overwicht van de grondstoffen in de Russische economie. Tal van programma's die in de loop van 2010 werden opgezet, laten echter vermoeden dat die situatie de komende jaren zal veranderen. Enerzijds zou het diversificatieproject van president Medvedev, als het tot een goed einde wordt gebracht, de afhankelijkheid van aardolieproducten moeten verminderen. Anderzijds kunnen er vraagtekens worden geplaatst bij het vermogen van de Russische infrastructuur voor energieproductie om de vraag te kunnen volgen. Als het project van het Skolkovo-technologiepark succesvol wordt, is de kans groot dat op lange termijn het aandeel van hoogtechnologische producten in de Russische uitvoer zal toenemen.

Rusland volgt ook een strategie van substitutie van de invoer in de sector van de landbouwproducten om zo te komen tot volledige zelfvoorziening op het vlak van voedsel.

2.2.2 Handelsbetrekkingen met België

Bilaterale handelsbetrekkingen voor goederen tussen België en Rusland,
in miljoen EUR

Hoewel Rusland een belangrijke handelspartner voor de EU in haar geheel is, geldt dat minder voor de Belgische economie: Rusland staat op de 17^e plaats in de lijst van klanten van België en is de 12^e belangrijkste leverancier van ons land. Er blijft dus nog bewegingsruimte om de intensiteit van de handelsbetrekkingen tussen beide landen op te drijven.

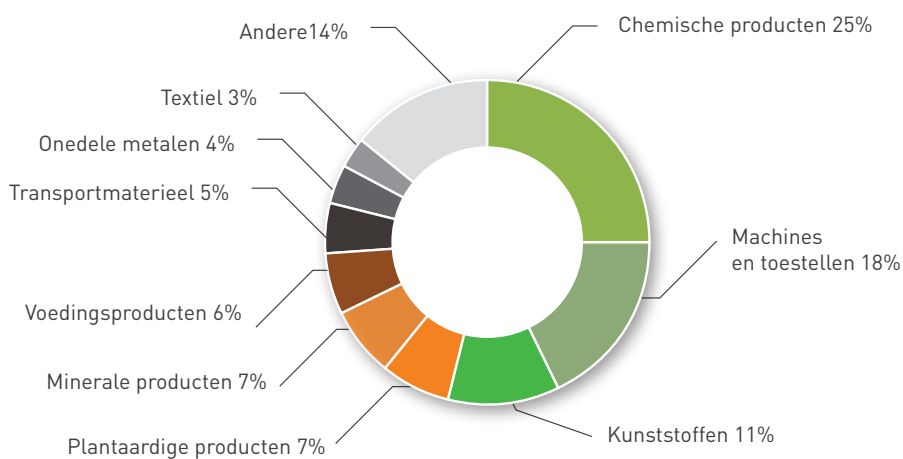
De Belgisch-Russische handelsbetrekkingen ontsnapten niet aan de financiële en economische crisis van 2008 en de effecten van die crisis komen grotendeels overeen met de effecten die hogerop beschreven worden. Na een periode met meer handel tot in 2008 liet de crisis op wereldvlak zich zowel bij de invoer als bij de uitvoer voelen. De meeste Belgische invoer uit Rusland is afkomstig van metaalproducten (57% van het totaal) en die kregen het zwaar te verduren door de crisis.

Op basis van de eerste negen maanden van 2010 werd de Belgische uitvoer naar de Russische Federatie becijferd op 2.490,2 miljoen EUR, d.i. een stijging met 49,8% in vergelijking met dezelfde periode in 2009. De Belgische invoer vanuit Rusland was dan weer 4.668,6 miljoen EUR waard, d.i. een stijging van 82,2% in vergelijking met dezelfde periode in 2009.

De laatste drie jaar fluctueert het handelstekort van België met Rusland nadat het deficit tussen 2005 en 2007 was gekrompen. De grootte van het tekort is in grote mate te wijten aan de energetische afhankelijkheid van België ten aanzien van Rusland.

Het Exporteursbestand van het Agentschap voor Buitenlandse Handel bevat gegevens over ruim 20.000 Belgische ondernemingen, waarvan er 2.171 naar Rusland exporteren. Verder zijn er nog 2.874 bedrijven die interesse tonen voor deze markt. Die cijfers zijn hoger dan voor China en liggen niet ver van die voor de Verenigde Staten.

Belgische uitvoer naar Rusland in 2009

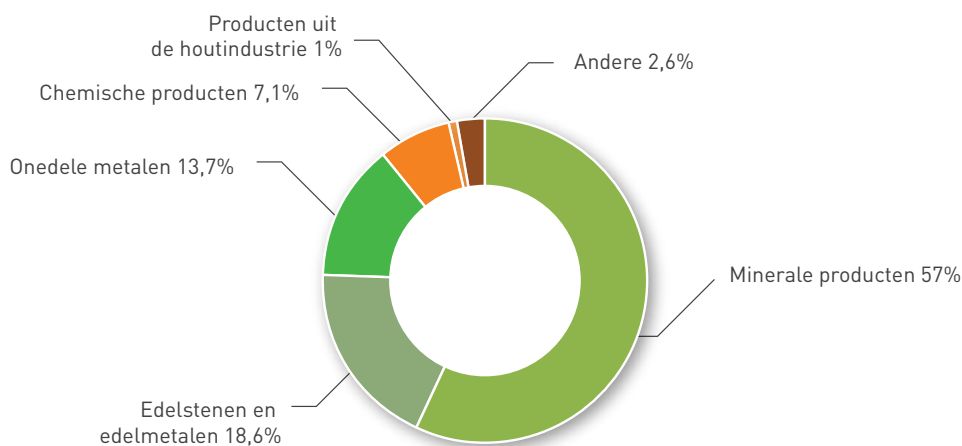

Bron: Nationale Bank van België

De Belgische uitvoer naar Rusland weerspiegelt zeer goed de comparatieve voordelen van ons land. Meer dan de helft van de uitvoer heeft betrekking op drie parels van de Belgische industrie: chemische producten, kunststoffen en de industrie van machines en toestellen.

De uitvoer van chemische producten heeft relatief goed weerstand geboden tegen de crisis en nam tussen 2008 en 2009 met slechts met 12,6% af. De sectoren van de machines en toestellen en die van de kunststoffen werden wel zwaar getroffen. De uitvoer daarvan ging met respectievelijk 37,7% en 38,0% achteruit. Als we de negen eerste maanden van 2010 bekijken, zijn het nog steeds dezelfde secties die het merendeel van de Belgische export naar Rusland uitmaken.

Belgische invoer uit Rusland in 2009

Bron : Nationale Bank van België

Bij de invoer eigenden vier componenten zich in 2009 88,7% van de Belgische invoer toe.

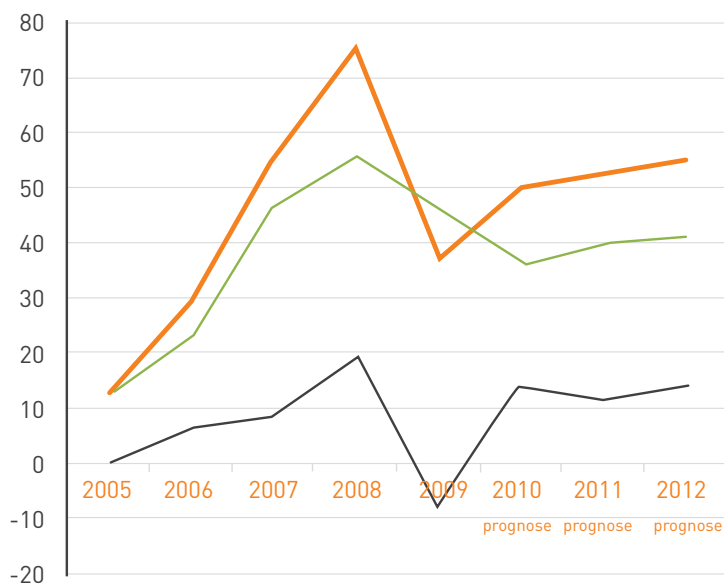
Met een aandeel van 57,0% hebben de minerale producten een grote voorsprong op de andere componenten. De invoer van deze groep van producten werd becijferd op 2.259,4 miljoen EUR, d.w.z. een afname met 33,4% in vergelijking met 2008. Deze sectie werd gevolgd door de edelstenen en edelmetalen waarvan het aandeel 18,6% bedroeg, wat neerkomt op aankopen voor een bedrag van 738,4 miljoen EUR, een daling van 6,7% in vergelijking met 2008. Op de derde plaats komen vervolgens de onedele metalen met een aandeel van 13,7%. Terwijl deze productengroep in 2008 nog met 3,3% was gestegen, daalde hij in 2009 met 5,6% om uit te komen op een bedrag van 543,3 miljoen EUR.

De dalende invoer in die drie sectoren moet vanzelfsprekend niet worden gezien als een structurele verandering. De meeste Belgische invoer uit Rusland daalde tussen 2008 en 2009, met uitzondering van het bijzondere geval van de producten uit de houtindustrie waarvan de Belgische invoer in deze periode met 9% steeg.

Op basis van de eerste negen maanden van 2010 zijn het nog steeds de minerale producten (46,7%) en de edelstenen en edelmetalen (27,7%) die het leeuwendeel van onze invoer uit Rusland uitmaken.

2.3 Directe buitenlandse investeringen

Russische directe buitenlandse investeringen in miljard USD lopende prijzen

Bron: EIU

Tussen 2005 en 2008 werd het aandeel van de DBI die op wereldvlak naar Rusland gingen meer dan verdrievoudigd (van 1,36% naar 5,02%). Die cijfers alleen al geven het groeiende belang van de Russische markt voor buitenlandse investeerders aan. Rusland, dat in 2002 bij investeerders een minder populair BRIC-land was, stak vanaf 2003 India voorbij in termen van DBI en vanaf 2006 deed het dat ook ten aanzien van Brazilië. De ramingen van de experts van de Economist Intelligence Unit bevestigen de tendens van Rusland als onthaalland van DBI tot in 2012.

In 2009 was er een duidelijke afname van de DBI, terwijl ze wel nog positief bleven. De economische crisis had immers als gevolg dat de directe buitenlandse investeringen op wereldvlak achteruitgingen, waarbij de effecten in Rusland werden versterkt door de protectionistische maatregelen en de substitutie van de invoer. Volgens ramingen zullen de inkomende investeringsstromen in 2012 wel nog lager liggen dan voor de crisis.

Ondanks deze episode stijgen sinds het begin van de jaren 2000 de DBI in het land en in mindere mate die vanuit het land. Het beleid dat president Poetin tijdens zijn tweede ambtstermijn voerde en dat aanzienlijk werd uitgebreid door president Medvedev toen die in het Kremlin aan de macht kwam, is van doorslaggevend belang geweest voor die opening naar DBI toe. Om te moderniseren en te diversifiëren zal Rusland immers nood hebben aan technologie, expertise inzake management en kapitaal uit het buitenland. Het huidige beleid van openheid steunt op de volgende elementen:

- Partnerschappen met westerse ondernemingen om DBI te genereren die gekoppeld zijn aan de overdracht van technologieën en de creatie van banen waarvoor hoogstaande competenties vereist zijn.
- Juridische initiatieven om het investeringsklimaat te verbeteren (speciaal stelsel voor investeringen in het Skolkovo Technoparc, amenderen van de wet in het raam van de investeringen voor de Olympische Winterspelen in Sotchi, enz.).
- Grootschalige privatiseringsprogramma's waarin buitenlands kapitaal kan worden geïnvesteerd.
- De creatie van «speciale economische zones» in 2005 waarin DBI worden aangemoedigd (vier zones voor technologische innovatie in Tomsk, Sint-Petersburg, Zelenograd en Douchna en twee zones voor industriële productie in Yelabouga en Lipetsk).
- Mei 2008: minder beperkingen op investeringen in de strategische sectoren van Rusland.
- Een beleid voor de hervorming van het banksysteem met als doel van Moskou een financieel wereldcentrum te maken.

Ondanks deze verbeteringen blijven de DBI in Rusland te beperkt, gelet op de omvang van het land en het ontwikkelingsniveau. Dit is voornamelijk te wijten aan:

- Institutionele tekortkomingen: problemen met het respect voor de rechtsstaat of met de onafhankelijkheid en de bekwaamheid van het gerecht. Volgens het Global Competitiveness Report 2010-2011 van het World Economic Forum staat Rusland 118^e (van de 139) wat de kracht van zijn instellingen aangaat.
- Corruptie en bureaucratie: het land staat 154^e (van de 178) volgens de "corruption perception index" 2010 van Transparency International. Het World Economic Forum rangschikt Rusland als 128^e van de 139 voor wat de regulering door de regering aangaat en het land haalt slechts 21 punten op 100 in termen van bescherming tegen corruptie volgens de Index of Economic Freedom 2010.
- Hinderpalen voor handel en investeringen: het Global Enabling Trade Report 2010 van het World Economic Forum rangschikt Rusland als 114^e van de 125 landen als het gaat om het gemak waarmee er handel kan worden gedreven. Het gaat voornamelijk om hinderpalen die de toegang tot de markten belemmeren (een 125^e plaats op 125), het aantal verschillende taksen (124^e plaats), de transparantie van het beheer van de grenzen (115^e) en de openheid voor buitenlandse participatie (115^e).

De komende toetreding van Rusland tot de Wereldhandelsorganisatie zou echter moeten zorgen voor een verbetering op dat vlak. Ook de voluntaristische beleidsmaatregelen van de regering om de corruptie⁷ te bestrijden na de schandalen van eind 2010 zouden het fenomeen moeten indijken. We hebben hetzelfde gezien toen China lid werd in 2001: de toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie heeft de DBI aanzienlijk bevorderd door ze een gunstiger juridisch raamwerk mee te geven.

Volgens Rosstat waren in 2009 de voornaamste investerende landen in Rusland: Luxemburg (14,3% van de totale DBI), Nederland (14,2%), China (11,9%), Cyprus (10,1%), Duitsland (9,0%), het Verenigd Koninkrijk (7,8%), Zwitserland (4,4%), Japan (3,7%) en Frankrijk (3,0%). Hoewel de Belgische DBI in Rusland aanzienlijk stegen tussen 2005 en 2008 (+114% volgens de OESO) blijven ze te beperkt in vergelijking met onze buurlanden. Dit toont dan ook het belang aan van de gezamenlijke economische zending van april.

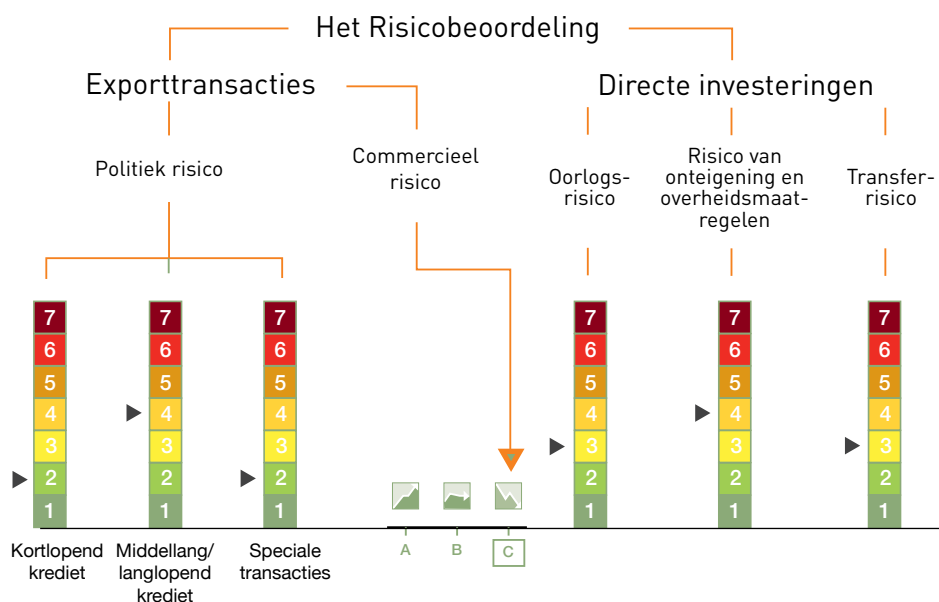
«Russia is changing, perhaps not as quickly as we all might have wanted, but there are changes nonetheless»

Vladimir Poetin, toespraak tijdens de 22^e vergadering van de Foreign Investment Advisory Council, oktober 2008

⁷ Er werden in dat verband twee belangrijke teksten ondertekend door Dmitri Medvedev. In juli 2008 ondertekende hij het National Anti-Corruption Plan met daarin de strategische maatregelen en de opbouw van de strijd tegen de corruptie in Rusland. Dat document werd in april 2010 vervolledigd door de National Strategy for Countering Corruption.

2.4 Risicobeoordeling

2.4.1 Risicobeoordeling door Delcredere

De Nationale Delcredere dienst (ONDD) is de Belgische openbare kredietverzekeraar en verzekert bedrijven en banken tegen politieke en commerciële risico's van internationale handelstransacties die vooral betrekking hebben op uitrustingsgoederen, industriële projecten, aannemingswerken en diensten. Daarnaast werkt Delcredere voor deze risico's samen met banken op basis van risk-sharingschema's. In het raam van die activiteit stelt de Delcredere dienst een landenrangschikking op volgens het risico dat ze voor de investeerders inhouden. Voor Rusland zijn de conclusies bemoedigend op politiek vlak, maar zetten ze aan tot voorzichtigheid op commercieel vlak.

Exporttransacties

De «politieke risico's» waaraan investeerders in Rusland worden blootgesteld, zijn laag op korte termijn en middelmatig op middellange en lange termijn (klassen 2, 4 en 2). Met "politieke risico's" bedoelt men alle gebeurtenissen in het buitenland die voor de verzekerde of debiteur overmacht vormen, zoals oorlogen, revoluties, natuurrampen, deviezenschaarste, willekeurige overheidsmaatregelen.

Het «commerciële risico» situeert zich in klasse C, d.w.z. de hoogste klasse. Het gaat om het risico dat de buitenlandse privé-debiteur in gebreke blijft, nl. dat hij niet aan zijn verplichtingen kan voldoen of dat hij er zich aan onttrekt zonder wettige reden. Het commerciële risico wordt niet alleen bepaald door de microsituatie van de debiteur zelf, maar ook door macro-economische systeemgebonden factoren die de betalingscapaciteit van het geheel aan debiteuren in een land beïnvloeden.

Voor de transacties met kortlopend krediet kan de Delcreditedienst dekking verlenen tegen het politieke en het commerciële risico in "open account", d.w.z. zonder dat een bankgarantie vereist is. De dekking van exporttransacties met een middellang/langlopend krediet is echter afhankelijk van het verkrijgen van een garantie van de Russische Staat of van een bankgarantie voor transacties met overheidsdebiteuren.

Directe investeringen

Het risico op oorlog omvat zowel het risico op een extern conflict als het risico op binnenlands politiek geweld. Het binnenlandse politieke geweld omvat, op zijn beurt, dan weer het extreme geval van een burgeroorlog, maar ook de risico's op terrorisme, burgeroproer, sociaaleconomische conflicten en raciale en etnische spanningen. Hiervoor haalt Rusland een middelmatige score van 3 op 7.

Het risico op onteigening en willekeurige overheidsmaatregelen heeft niet enkel betrekking op de risico's op onteigening en het niet-nakomen van de contractuele verbintenissen door de overheid, maar ook op de risico's die verband houden met de (slechte) werking van het gerechtelijk apparaat en de potentiële negatieve gedragswijzigingen ten aanzien van buitenlandse investeerders. Met 4 op 7 haalt Rusland een middelmatige score.

Het transferrisico is het risico dat voortvloeit uit een gebeurtenis of een beslissing van de buitenlandse overheid die de transfer van het bedrag van de door de debiteur betaalde vordering verhindert. Met een score van 3 op 7 rangschikt het land zich in de categorie van middelmatige risico's⁸.

⁸ Voor meer informatie, zie www.ondd.be

2.4.2 Andere risico-indicatoren

Tal van instellingen maken inschattingen van de risico's die verbonden zijn aan het zakendoen in een bepaald land. Hier volgt slechts een selectie van de meest bekende.

- Volgens het Global Competitiveness Report 2010-2011 van het World Economic Forum bekleedt Rusland de 63^e plaats van 139 landen die gerangschikt werden volgens hun concurrentievermogen, voornamelijk dankzij een goed ontwikkelde gezondheids- en onderwijssector en de omvang van de Russische markt. De meest problematische factoren die het zakendoen bemoeilijken, zijn de corruptie (aangehaald door 21,2% van de respondenten van de enquête), de toegang tot financiering (15,5%) en de belastingwetgeving (11,4%).
- Volgens de Index of Economic Freedom 2010 van de Heritage Foundation is Rusland 143^e van de 179. Met name de score voor corruptie is slecht. Dezelfde vaststelling wordt gedaan door Transparency International, dat het land als 154^e van 178 rangschikt volgens de "corruption perception index" 2010.
- Volgens het Global Enabling Trade Report 2010 van het World Economic Forum staat het land op een 114^e plaats (op 125 landen) als we kijken naar het gemak waarmee zaken kunnen worden gedaan.
- Volgens het klassement «Risques Internationaux» van Nord Sud Expert behaalt Rusland een score van 37,4 op 70 in termen van kwaliteit van het zakenmilieu op korte termijn (tussen Senegal en Jordanië) tegenover 40 op 70 (tussen Mali en Thailand) voor het klimaat op lange termijn. In beide gevallen gaat het volgens de organisatie om middelmatige zakenrisico's.
- De schuld van de Russische overheid krijgt een quotering "Baa1" mee van de Moody's Investors Service, "BBB" volgens Fitch en ook Standard & Poor's quoteert Rusland als "BBB". In september 2010 wijzigde Fitch zijn beoordeling van de kredietmarkt van «stabiel» in «positief».
- Volgens de indicator Doing Business 2011 van de Wereldbank staat Rusland op de 123^e plaats (van de 183), voor Brazilië en India, maar na China. Dit is een achteruitgang met drie plaatsen in vergelijking met 2010. Rusland behaalde een goede score wat betreft de registratie van eigendom en de toepassing van de contracten (respectievelijk 51^e en 18^e van de 183), maar minder gunstig verlopen het verkrijgen van bouwvergunningen, het sluiten van bedrijven en de toegang tot de internationale handel (182^e, 103^e en 162^e van de 183).

Sectorale benadering

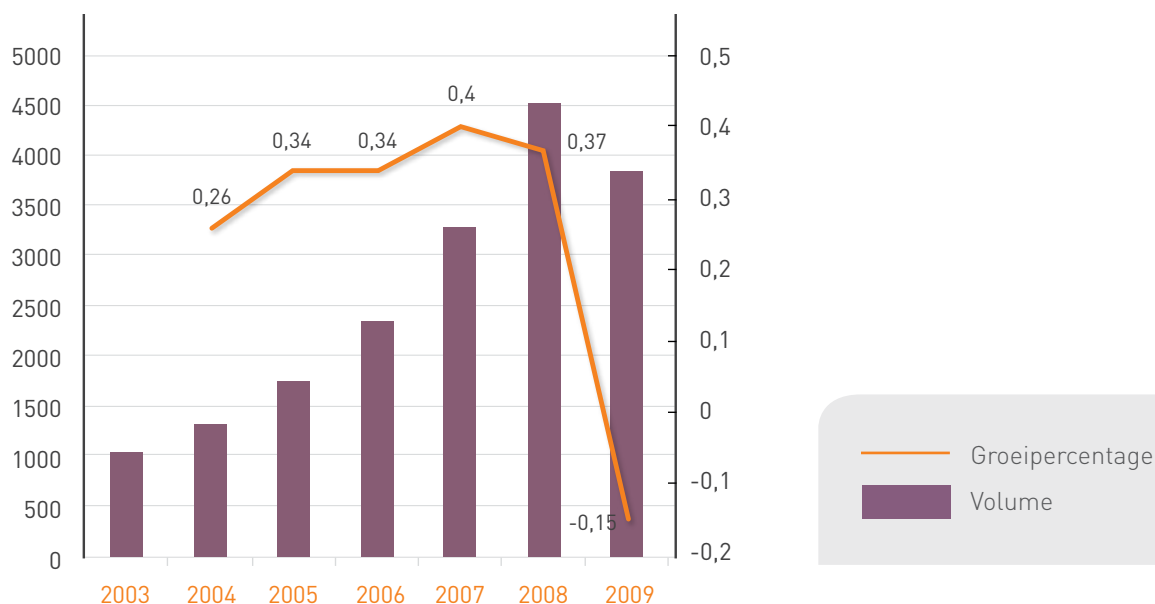
3

Sectorale benadering

3.1 Bouw

3.1.1 Bouwprojecten

Volume en groei van de uitgevoerde werkzaamheden,
in miljard RUB lopende prijzen

Bron : Rosstat

Sinds het begin van de jaren 2000 groeit de Russische bouwsector snel, met jaar na jaar groeipercentages van meer dan 25%. Die positieve evolutie is te danken aan de groei van het B.B.P. waardoor de binnenlandse investeringen toenemen en aan de snelle stijging van de buitenlandse investeringen in Russisch vastgoed⁹. De bouwsector is traditioneel gezien van groot belang voor de Russische economie. Door de economische crisis en de sterke inkrimping waarvan de sector het slachtoffer was, vertegenwoordigde hij in 2010¹⁰ echter niet meer dan 3% van het Russisch bruto binnenlands product.

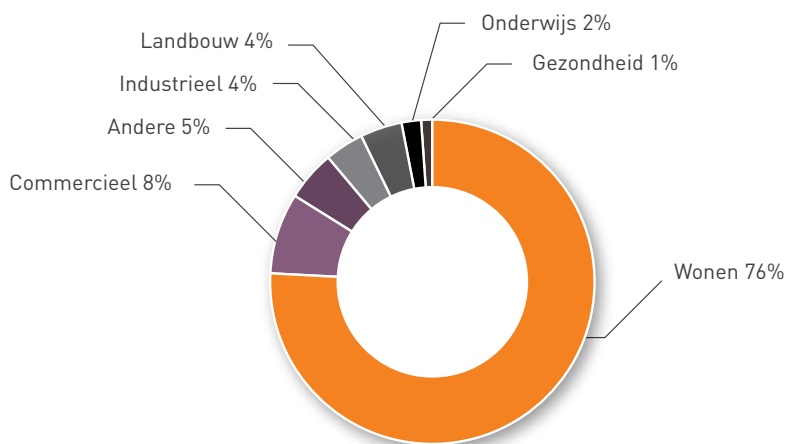
⁹ In 2007 ging 18% van de buitenlandse investeringen naar de bouwsector, voor een bedrag van bijna 18 miljard USD, d.i. een vooruitgang van 250% in vergelijking met 2006.

¹⁰ Op basis van cijfers betreffende het eerste kwartaal, d.w.z. de recentste cijfers die beschikbaar zijn van de Russische diensten voor statistiek.

Als gevolg van de « credit crunch » werden de meeste grote bouwprojecten opgeschort, terwijl nieuwe woonprojecten steeds schaarser werden als gevolg van de duurdere woningen en de terughoudendheid van de banken om hypothecaire kredieten te verstrekken. Experts schatten dat, als gevolg van de vele faillissementen tussen eind 2008 en 2009, bijna een kwart van de werknemers uit de sector zijn baan verloor. Tussen 2008 en 2009 ging de bouwsector er met 15% op achteruit, voornamelijk als gevolg van de vlucht van buitenlandse kapitaal.

De cijfers voor het eerste trimester van 2010 wijzen op het voortduren van de crisis, maar de sector zelf verwacht een stabilisering voor 2010 en een heropleving voor 2011. Op lange termijn zal Rusland een veelbelovende partner voor bouwondernemingen blijven. Het rapport « Global Construction 2020 » van Global Construction Perspective en Oxford Economics schat dat de sector de komende tien jaar met meer dan 100% zal groeien, d.i. het 5^e grootste groeipercentage ter wereld, na Nigeria, India, China en Vietnam. Tijdens de zes eerste maanden van 2010 werden er opnieuw meer hypothecaire leningen afgesloten. Volgens de registratiediensten van de overheid zou hun aantal in die periode met 60% zijn toegenomen.

Gebruik van de beschikbare oppervlakte, in 2009

Bron : Rosstat

Vooraf in de woningsector¹¹ schuilen de meeste kansen. Die tak vertegenwoordigt immers meer dan $\frac{3}{4}$ van de bouwactiviteiten en volgens het ministerie van Regionale ontwikkeling moet bijna de helft van de appartementscomplexen volledig worden gerenoveerd. In die context lanceerde de regering in augustus 2008 een « Strategie voor de grootschalige bouw van woningen tot in 2020 », dat tot in 2012 ondersteund wordt door het Fonds voor de hervorming van de gemeentelijke infrastructuur, voor een bedrag van 240 miljard RUB. Volgens de doelstellingen van dat plan zou het vastgoedpark in 2012 moeten groeien met 115 miljoen m² en in 2020 met 154 miljoen m².

¹¹ Met name in de regio's rond Moskou en Sint-Petersburg.

De industriële en de commerciële bouw blijven echter niet achter. Algemeen gezien wordt voor de hele sector verwacht dat de vraag groter zal zijn dan het aanbod.

Tijdens de crisis heeft het Kremlin prioritaire projecten aangehouden en opnieuw gelanceerd. De overheid ondersteunde vooral de bouw van toegankelijke en comfortabele woningen en van kwaliteitsvolle toeristische infrastructuur¹², de opwaardering van logistieke infrastructuur en de renovatie van 80% van de ziekenhuizen en de bouw van nieuwe verzorgingsinstellingen. Er werden echter ook andere grootschalige werkzaamheden opgestart. De APEC-top in Vladivostok in 2012 zou bijvoorbeeld mogelijkheden moeten scheppen voor ondernemingen uit de bouwsector.

De economische zending van april zal bovendien samenvallen met de editie 2011 van het Mosbuild-salon dat van 5 tot 8 april in Moskou loopt. Mosbuild, dat in 1995 voor de eerste maal plaatsvond, is volgens de organisatoren het grootste en bekendste commerciële evenement van Rusland. De editie 2010 was een succes, met 2.090 exposanten uit 48 landen en 194.440 bezoekers. De organisatoren hopen dat de editie 2011 nog succesvoller wordt door de heropleving van de sector.

De Olympische Winterspelen van Sotchi in 2014

Op 4 juli 2007 maakte het Internationaal Olympisch Comité bekend dat de Olympische Winterspelen van 2014, van 7 tot 23 februari, zullen plaatsvinden in Sotchi (in de Kraj Krasnodar) en dat de Paralympics er van 7 tot 16 augustus van datzelfde jaar zullen plaatsvinden.

De olympische doelstellingen van de regering zijn zeer ambitieus:

- Van Sotchi een toeristische bestemming maken die het hele jaar door wordt bezocht.
- Het eerste internationaal bekende skioord opbouwen.
- Een Russisch wintersportcentrum oprichten door het eerste complex voor alpijns skiën, bobsleeën en schansspringen op te trekken.
- Het beleid van nationale investeringen voor de modernisering van het land aanmoedigen door van de Spelen in Sotchi de grootste high tech spelen uit de geschiedenis van de competitie te maken.

Deze sportevenementen bieden mooie kansen voor Belgische ondernemingen uit de bouw- en infrastructuursector. De omvang van het project is veelzeggend: 11 nieuwe sportinstallaties, 47 geplande infrastructuurprojecten, een budget van 10,2 miljard USD voor 2011 en 7,21 miljard USD in 2012, de geplande bouw van meer dan 55.000 hotelkamers, de aanleg van meer dan 100 km spoorwegen en van 75 km bijkomende autosnelwegen.

Volgens het organisatiecomité zouden de installaties operationeel moeten zijn in 2012. Een aanzienlijk deel van de zakenkansen inzake sportcomplexen kreeg een concrete invulling tussen 2009 en 2011, maar er blijven nog tal van kansen die gegrepen kunnen worden. Taimuraz Bolloyev, de voorzitter van de staatsonderneming Olympstroy, raamt dat 40% van de constructies tegen eind 2010 voltooid zal zijn, 29% zal in de loop van 2011 worden voltooid, 19% in 2012 en 10% begin 2013.

¹² In de grote toeristische steden is er een schrijnend gebrek aan hotels uit het middensegment.

De Wereldbeker voetbal in 2018

Op 2 december 2010 kende het Uitvoerend comité van de FIFA de organisatie van de Wereldbeker voetbal 2018 aan Rusland toe. Sindsdien stelt de Russische overheid alles in het werk om een Wereldbeker op poten te zetten die minstens de vergelijking met de jongste editie in Zuid-Afrika kan doorstaan.

Canada, tevens partner voor de Winterspelen van Sotchi, heeft al de nodige initiatieven genomen om zijn bijdrage aan de infrastructuurwerken te leveren. Ook Frankrijk (als voormalige organisator van het evenement in 1998) en Turkije zijn reeds aangesproken door de Russische Eerste minister.

De organisatie van de Wereldbeker is pas gestart, maar nu al weet men dat de regering een bedrag van 10 miljard USD voorziet om de infrastructuur in de 13 oostelijke gaststeden te renoveren. Volgens Vladimir Poetin beschikt Rusland over de vereiste budgettaire middelen om de werkzaamheden zonder externe financiële hulp tot een goed einde te brengen. De buitenlandse expertise in de bouwsector zal echter van levensbelang zijn om met alles op tijd klaar te zijn. Hoewel de belangrijkste werkzaamheden meestal 4 jaar voor het eigenlijke evenement beginnen, is het voor Belgische ondernemingen bijzonder interessant om zich nu al op de Russische markt te positioneren om zo meer bekendheid te verwerven bij de organisatoren.

3.1.2 Bouwmaterialen

De fabricage van bouwmaterialen vormt de basis van de bouwindustrie en is dus rechtstreeks afhankelijk van de economische activiteit. De sector groeide dan ook snel tussen 2000 en 2008, maar als gevolg van de economische crisis keerde die trend zich in 2009.

Het Russische productieapparaat voor bouwmaterialen steunt op een verouderde industrie (het industriepark is gemiddeld 17 jaar oud en 60% ervan zou moeten worden hersteld). Buitenlandse ondernemingen blijven dan ook bevoorrechte partners voor de levering van hoogtechnologisch materiaal. In sommige sectoren zoals bekleding en keramiekbetegeling vertegenwoordigt de invoer 20 en 35% van de markt.

De jongste jaren kwam de binnenlandse industrie tot ontwikkeling, onder meer omdat de Europese productienormen werden gehanteerd. Toch blijft de kwaliteit van die binnenlandse productie lager dan de kwaliteit van de buitenlandse productie, zodat buitenlandse ondernemingen zich succesvol op de markt kunnen positioneren.

Als gevolg van de geplande heropleving van de bouwprojecten eind 2010-2011 zou de sector van de bouwmaterialen opnieuw moeten aanknopen met de duurzame groei die vóór de crisis zo kenmerkend was voor de sector.

KANSEN VOOR DE BELGISCHE ONDERNEMINGEN:

VASTGOED VOOR BEWONING EN TOERISME, KANTOREN, GEZONDHEIDS- EN ONDERWIJS-INFRASTRUCTUUR, ARCHITECTUUR, CIVIL ENGINEERING, DESIGN, DOMOTICA, AANLEG VAN BRUGGEN EN TUNNELS, PRODUCTIEMACHINES, TRANSPORTINFRASTRUCTUUR, BEHEER VAN PROJECTEN, BOUWMATERIALEN (MET NAME HOOGTECHNOLOGISCHE MATERIALEN).

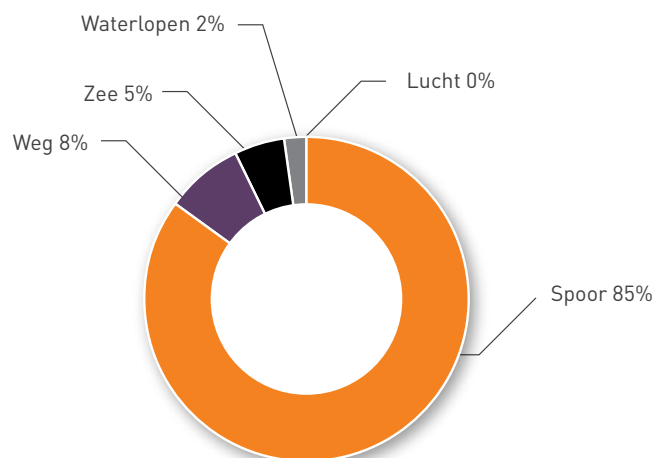
3.2 Transport en logistiek

Rusland is het grootste land ter wereld: het is 560 maal groter dan België. De logistieke uitdagingen zijn dan ook enorm, net als de zakenkansen: 86.000 km aan spoorwegen, 982.000 km aan wegen en 102.000 km aan waterwegen, waarvan 48.000 met een gegarandeerde diepte, moeten worden onderhouden. Experts schatten dat de Russische markt van logistieke diensten in 2009 meer dan 1,5 miljard EUR waard was. Afgezien van de periode waarin de economische crisis plaatsvond en waarin er een vertraging kon worden vastgesteld, groeide de sector de jongste 5 jaar jaarlijks met bijna 30%.

Het infrastructuurnetwerk, een erfenis uit het Sovjettijdperk, is sterk verouderd. Er wordt geraamd dat een bedrag van 830 tot 1.000 miljard USD nodig zal zijn om het de komende tien jaar te renoveren. Er zijn de harde klimatologische omstandigheden en de slechte staat van de transportwegen, maar het land ontbeert ook de vereiste moderne logistieke technologieën. Ook de afwezigheid van adequate coördinatie tussen de verschillende vervoerwijzen vormt een probleem (momenteel gebeurt slechts 35% van het transport via containers terwijl dat in 2008 in de rest van de wereld gemiddeld 50 tot 60% was). Het gevolg is dat in Rusland het aandeel van de transportkosten in de productiekosten tweemaal zo hoog is dan in de rest van de wereld.

De Russische logistieke sector, die voornamelijk geconcentreerd is rond Moskou en Sint-Petersburg, is in volle expansie, met jaarlijkse groeipercentages van 30%. Tussen 2005 en 2006 vertienvoudigde de markt van opslagplaatsen in en rond Moskou. Ondanks de vertraging als gevolg van de economische crisis en de vertraging in de kleinhandel schatten experts dat de groeivoorzichten voor de sector veelbelovend blijven in Moskou en Sint-Petersburg, maar misschien nog meer in de regio's rond Jekaterinenburg, Samara, Kazan en Novosibirsk.

Aandeel vervoerwijzen voor vracht, excl. pijpleidingen, in 2009 (miljarden ton-kilometer)

Bron : Rosstat

3.2.1 Wegen

De kwaliteit van het Russische wegennet, met zijn 982.000 km aan wegen, is van wisselend niveau. Talloze dorpen worden niet aangedaan en de huidige wegen moeten worden gemoderniseerd om bestand te zijn tegen de toename van het vrachtverkeer die de komende jaren wordt verwacht. Experts verwachten dat met de verdere ontwikkeling van de sector er een toename van het aantal transportbedrijven zal komen, terwijl momenteel slechts 20% van het goederentransport via dergelijke bedrijven gebeurt.

In november 2007 kondigde de regering een wet af die het budget voor het wegennet aanzienlijk verhoogde: van 160,5 miljard RUB in 2007 tot 223,5 miljard in 2009.

De modernisering van het wegennet zal zowel op federaal, regionaal als gemeentelijk niveau gebeuren. De opening naar de privésector, met name via publiek-private partnerschappen en de invoering van tolwegen, zou deze sector de vereiste boost moeten geven. Ongeveer 81% van de federale wegen beantwoordt niet aan de normen die van kracht zijn voor het internationale transport per vrachtwagen.

Het verkeer in Moskou raakt steeds meer in de knoop. De nieuwe burgemeester van Moskou, Sergei Sobyenin, heeft van deze problematiek aan het begin van zijn ambtsperiode een prioriteit in zijn beleid gemaakt. Er zal dan ook bijna 4,5 miljard USD worden vrijgemaakt voor de aanleg van nieuwe wegen in Moskou tussen 2011 en 2013.

3.2.2 Spoor

Het spoor is veruit het meest gebruikte transportmiddel voor het vervoer van goederen. Het Russische spoornet, in termen van verkeer het grootste ter wereld, is verantwoordelijk voor bijna 10% van het personenvervoer en 20% van het vrachtvervoer. Het netwerk en materieel zijn verouderd en vereisen aanzienlijke investeringen om de modale transfer tussen de Russische vervoerwijzen te verbeteren.

De regering en het overheidsbedrijf Rossiyskie Zheleznye Dorogi (RZD), dat belast is met het beheer van het netwerk, hebben een «Spoorstrategie 2030» uitgewerkt. Aan de hand van dit project, waarvoor ongeveer 381 miljard EUR werd uitgetrokken, hoopt men om volgende doelstellingen te realiseren:

- Het opentrekken van de markt naar investeerders met het oog op de modernisering ervan, met name via een gedeeltelijke liberalisering van de sector.
- Publiek-private partnerschappen voor de aanleg van hogesnelheidslijnen, met name de lijn Moskou–Sint-Petersburg die meer dan 14 miljoen passagiers per jaar moet vervoeren (budget: 23,4 miljard EUR).
- Stimuleren van de concurrentie in de vrachtsector.
- Verbetering van de dienstverlening aan de reizigers.
- Een toename van het cargovervoer met 70% tegen 2030. Een verhoging van de snelheid ervan met 26%.
- Een verhoging van de snelheid van het containertransport met 370%.
- Een toename van de uitvoer van transportdiensten met 360%.
- De aanleg van 20.500 km aan nieuwe wegen en van 40 strategische terminals in de sleutelregio's van Rusland.

3.2.3 Zee en bevaarbare waterwegen

Samen met de ontwikkeling van het land en de buitenlandse handel zijn ook de Russische havens belangrijker geworden. Ook hier moet de infrastructuur worden gemoderniseerd om te kunnen beantwoorden aan de stijgende vraag naar vervoer over zee (een toename van meer dan 30% per jaar). Met zijn 86 geregistreerde havens heeft Rusland het moeilijk om de groei van de uitvoer te volgen.

Daarom heeft de regering een actieplan opgesteld om de haveninfrastructuur te verbeteren. In dat plan wordt in detail aangegeven welke maatregelen moeten worden genomen om een vrachtvolume van 650 miljoen ton per jaar te kunnen verwerken.

Grote ontwikkelingsprojecten zijn onder meer:

- De modernisering van de havens in het noordwestelijke rivierbekken en in dat van de Wolga.
- De heropbouw en de modernisering van het transportplatform van Moskou.
- De verhuizing van de cargohaven van Nizhny Novgorod van het historische centrum van de stad naar een industriezone.
- De grondige modernisering van de cargohaven van Kazan om er een centrum voor automobielpductie en petrochemie van te maken.
- Het vergemakkelijken van het leasen van Russische schepen.

De groeivoorzichten voor de sector zien er dus goed uit. De sector heeft de economische crisis bovendien goed doorstaan: ondanks het grote belang van de havens voor de Russische export¹³ en de fenomenale afname van de export als gevolg van de crisis groeide de sector met 4,8% tussen het eerste kwartaal van 2008 en dat van 2009. Met de ontwikkeling van het LNG-circuit (Liquified Natural Gas) en de verwachte groei van het transport via gastankschepen ziet de toekomst van de Russische waterwegen er rooskleurig uit.

3.2.4 Lucht

Miljoen USD	2008	2009	2010 (prognose)
Grootte van de markt	2 812	4 287	6 067
Lokale productie	3 100	3 777	4 476
Uitvoer	2 326	2 288	2 250
Invoer	2 038	2 798	3 841

Bron: U.S. Commercial Services

¹³ 70% van de uitvoer van goederen gebeurt via de Russische havens, d.w.z. ongeveer 500 miljoen ton per jaar. Vooral de Baltische havens zijn verantwoordelijk voor die uitvoer: 45% van het cargotransport gebeurt via deze havens en bijna alle olievervoer over zee verlaat Rusland via het noordwesten van de Baltische Zee.

Het belang van het luchttransport voor de Russische economie is relatief onbeduidend, maar wordt groter. Na de ineenslorting van de Sovjet-Unie was de luchtvaartsector z  r gefragmenteerd, met niet minder dan 389 actieve maatschappijen als gevolg van de ontmanteling van het staatsbedrijf Aeroflot in 1996. Dat aantal werd aanzienlijk beperkt en bedraagt momenteel iets meer dan 150 ondernemingen.

De apparatuur en infrastructuur blijven verouderd in vergelijking met de internationale normen. Volgens een verklaring van de voorzitter van de vereniging van Russische vliegtuigconstructeurs is 60% van de vliegtuigen die tijdens de Sovjetperiode werden gebouwd niet rendabel vanwege hun inefficiëntie op energetisch vlak. Momenteel gebeurt bijna 69% van het goederenvervoer en 74% van het passagiersvervoer via toestellen die uit het westen zijn ingevoerd.

De toename van de handel en het personenverkeer in Rusland vergt een kwaliteitsvolle luchthaveninfrastructuur. Daarom heeft de regering verregaande maatregelen genomen om de sector van het luchttransport te moderniseren:

- Opzetten van publiek-private partnerschappen voor het beheer van de luchthavens (met name in Sochi, Krasnodar en Jekaterinenburg).
- 14,5 miljard EUR wordt vrijgemaakt voor de «ontwikkeling van de Russische luchthavens tegen 2020».
- Tussen 2001 en 2010 werd 33,7 miljard RUB besteed aan de ontwikkeling van de luchthaveninfrastructuur.
- Een plan voor de modernisering van de luchtvaart waarvoor 2 miljard EUR werd vrijgemaakt.
- Programma's voor de ontwikkeling van technologieën voor de Russische burgerluchtvaart tegen 2015, onder meer met als doel de bouw van nieuwe toestellen van internationale klasse (zoals de Sukhoi Superjet 100).

Verscheidene factoren pleiten in het voordeel van de Russische markt:

- De unieke geografische ligging ervan, op het kruispunt tussen Europa, de Verenigde Staten, China en Japan.
- De heropleving van de groei in de regio.
- De ontwikkeling van de kleinhandel als gevolg van de hogere inkomens van de bevolking.
- De verwachte toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie voor eind 2011, waardoor de handel met Rusland aanzienlijk zou moeten toenemen.

KANSEN VOOR BELGISCHE ONDERNEMINGEN:

TREINEN, DE AANLEG VAN HOGESNELHEIDSLIJNEN, METRO'S, SYSTEMEN VOOR VERKEERSCONTROLE IN DE STAD, PARKINGS, TOLINSTALLATIES, MODERNISERING VAN DE LUCHTHAVENS, VAN DE HAVENS, VAN DE LUCHT- EN ZEEVAARTVLOOT, NAVIGATIESOFTWARE, VERNIEUWING VAN DE WEGENINFRASTRUCTUUR EN VRACHTWAGENS, BOUW VAN TERMINALS VOOR HET SPOOR EN HET WATER- EN WEGVERKEER, AANBOD VAN LOGISTIEKE DIENSTEN (VAN HOOG NIVEAU), OPLOSSINGEN VOOR DE MODALE TRANSFER IN HET TRANSPORT.

3.3 Gezondheid

3.3.1 Sector van de gezondheidszorg

Na decennia van onderinvesteringen verkeert de Russische gezondheidssector in slechte staat. Het land wordt immers geconfronteerd met tal van demografische problemen. De levensverwachting van de Russen bij de geboorte bedraagt 62 jaar voor mannen en 74 jaar voor vrouwen en ligt lager dan het gemiddelde in de ontwikkelde landen. Het sterftecijfer onder de bevolking is hoger dan het geboortecijfer, waardoor het Russische bevolkingsaantal dus daalt.

Ondanks een reusachtig netwerk van verzorgingsinstellingen (bijna 6.500 ziekenhuizen, meer dan 15.000 poliklinieken en niet minder dan 3.000 urgentiecentra) is er in Rusland een stuitend gebrek aan gepast materiaal¹⁴. Tussen 2006 en 2007 steeg de invoer van medisch materiaal met meer dan 60%, wat neerkomt op bijna ¾ markt-aandeel van de Russische markt van medisch materiaal in 2008. De voornaamste leveranciers van Rusland zijn Duitsland (tussen 40 en 45%), de Verenigde Staten (20 tot 25%), Japan (10%), Italië en Frankrijk. Ondanks zijn knowhow in dit domein bekleedt België een zeer opvallende plek in de rangschikking.

Markt van medische uitrustingen

Miljoen USD	2008	2009	2010 (prognose)
Grootte van de markt	2 400	3 300	3 500
Lokale productie	670	540	600
Uitvoer	100	70	90
Invoer	1 830	2 830	2 990

Bron : U.S. Commercial Services

¹⁴ Experts uit de sector schatten dat een derde van de actieve middelen dringend hersteld zou moeten worden, terwijl bijna 60% ervan meer dan 10 jaar oud is.

De Russische regering heeft een langetermijnstrategie uitgestippeld om de problemen in de gezondheidssector te verhelpen. Dat beleid, «Health 2020» genaamd, heeft de volgende doelstellingen:

- Een verhoging van de levensverwachting van de bevolking.
- Alle Russen een gezondheidsverzekering kunnen aanbieden.

Om die doelstellingen te verwezenlijken, heeft de regering in 2007 bijna een miljard USD vrijgemaakt om 14 hoog-technologische centra op te richten. Het gaat met name om centra voor cardiologie in Astrakhan, Khabarovsk, Krasnoïarsk en Kaliningrad, voor traumatologie en orthopedie in Cheboksary en Krasnodar en voor neurochirurgie in Tyumen. Ook de lancering, in 2009, van een programma voor de opwaardering van het verzorgingsmateriaal, met als doel de uitrustingen van 80% van de Russische medische instellingen tegen 2012 te herstellen of te vernieuwen, past in de strategie «Health 2020».

De regering heeft ook steunprogramma's uitgewerkt voor de biotechnologische sector en die van de nanotechnologie om de innovatie in de gezondheidssector te vergemakkelijken. Er kan worden verwacht dat de vraag naar gezondheidszorg aanzienlijk zal toenemen als gevolg van de acties die de regering opzet.

De ramingen over het aandeel van het budget dat in Rusland naar de gezondheidszorg gaat, schommelen tussen 3,5% en 5% in 2008¹⁵, maar blijven in elk geval heel wat lager dan het gemiddelde van de OESO. Anderzijds is de medische dekking bijzonder groot, met 496 artsen per 100.000 inwoners in 2008.

3.3.2 Farmaceutische sector

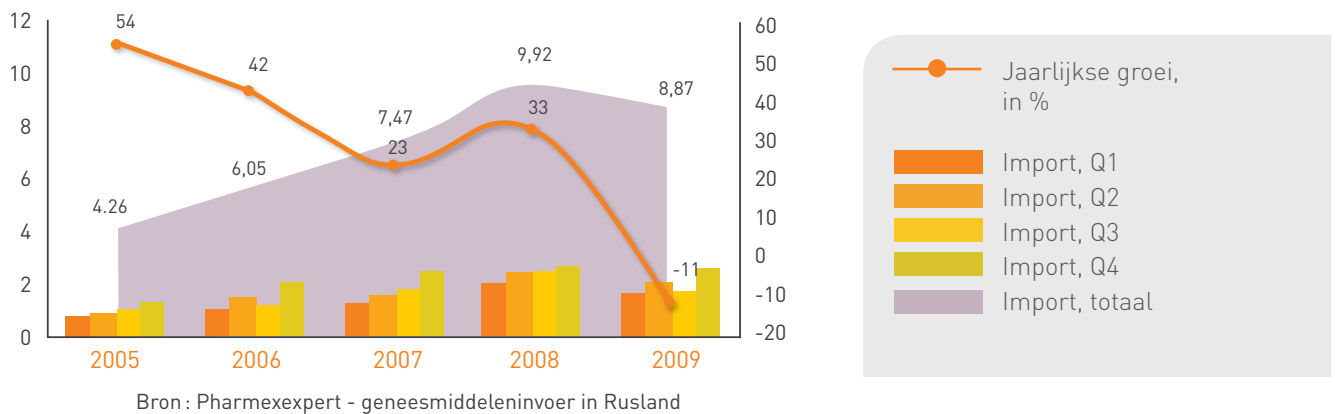
De farmaceutische sector kent sinds 2003 een jaarlijkse groei van 10 tot 12%. Volgens IMS boekte deze markt tussen 2008 en 2009 een vooruitgang van 15,3%, voor een bedrag van 11,3 miljard dollar, wat een 11^e plaats op de wereldrangschikking oplevert.

Die snelle groei zou de komende jaren moeten aanhouden. Pharmexpert gaat uit van een markt die in 2012 tot 20 miljard dollar zou moeten realiseren. Volgens dezelfde bronnen zou het gemiddelde verbruik van geneesmiddelen per inwoner de komende jaren moeten verviervoudigen. Aangezien de gemiddelde Rus bovendien slechts 3% van zijn inkomen aan gezondheidsproducten uitgeeft, is het groeipotentieel aanzienlijk.

De lokale productie is ontoereikend om te voldoen aan de grote vraag. Slechts een vierde van de Russische markt wordt bediend door lokale producenten, voornamelijk in de sector van de generische geneesmiddelen. Van de ongeveer 500 bedrijven in de sector beantwoordde slechts 30% aan de goede fabricagenormen («Good Manufacturing Practices») die vereist zijn om buitenlandse geneesmiddelen te kunnen produceren. De Russische consumenten zelf geven de voorkeur aan ingevoerde producten omdat ze, door de namaak die welig tiert, geen vertrouwen hebben in de plaatselijke productie.

¹⁵ Meest recente cijfers.

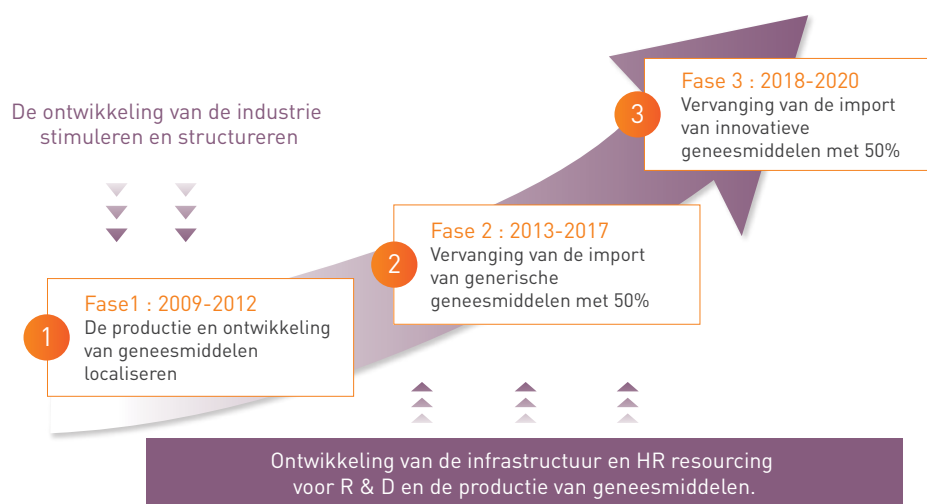
Geneesmiddeleninvoer in Rusland (in miljard USD) en jaarlijkse groei, in % 2005 - 2009

Gelet op deze situatie en de stijgende vraag, heeft de Russische regering de strategie «Pharma 2020» uitgewerkt om de lokale productie opnieuw te dynamiseren. Dat langetermijnplan, waarvoor een bedrag van 5,9 miljard dollar werd vrijgemaakt, heeft de volgende doelstellingen:

- Het aandeel van de lokale productie in het geheel van de geconsumeerde producten tegen 2020 op 50% brengen en de vestiging van productie-eenheden daartoe stimuleren.
- Het assortiment van aangeboden producten op de markt wijzigen door onder meer het aandeel van innovatieve producten op 60% van de markt te brengen.
- De uitvoer van farmaceutische producten in vergelijking met 2008 verachtvoudigen.
- Toezien op een betere naleving van de veiligheidsregels.

Tal van buitenlandse ondernemingen hebben er de voorkeur aan gegeven zich op het Russische grondgebied te vestigen om te produceren zonder al te veel problemen met licenties, de registratie van de invoer en douaneprocedures. Er kan worden verwacht dat het programma van de regering die trend versterkt. Vanaf de tweede fase van het plan, die in 2012 van start zou moeten gaan, zal de regering immers een beleid van substitutie van de invoer toepassen. Tal van ondernemingen hebben daarom geanticipeerd op deze situatie door tegen dan aanwezig te zijn op de markt.

Bron : Grayling

In september 2010 verscheen, tot slot, de nieuwe wet op het verkeer van geneesmiddelen om de registratieprocedure voor geneesmiddelen te verduidelijken, vitale geneesmiddelen toegankelijker te maken en de basis voor de toekomstige ontwikkeling van de farmaceutische industrie te leggen.

KANSEN VOOR BELGISCHE ONDERNEMINGEN:

UITRUSTINGEN VOOR ENDOSCOPIE, ANGIOGRAFIE, TRANSFUSIE, TELEGENEESKUNDE, RADIOLOGIE EN MEDISCHE BEELDVORMING, IMPLANTATEN EN PROTHESES, MATERIAAL EN PRODUCTEN VOOR TAND- EN OOGHEELKUNDE, FARMACEUTISCHE KWALITEITSPRODUCTEN, UITVOERING VAN KLINISCHE TESTEN.

« The modernisation area of top importance for our people is developing medical technology, medical equipment, and the pharmaceutical industry. We will provide people with quality and affordable medicines and also the latest technology for preventing and treating diseases. »

Dmitri Medvedev, november 2009

3.4 Chemie

Miljoen USD	2008	2009	2010 (prognose)
Grootte van de markt	41 385	31 998	35 197
Lokale productie	44 365	34 428	37 870
Uitvoer	21 630	15 980	17 578
Invoer	18 650	13 550	14 905

Bron : U.S. Commercial Services

De chemische sector is de derde grootste Russische markt, zowel voor de uitvoer (6,2% van de totale uitvoer) als voor de invoer (16,7% van de totale invoer). Het is een zeer belangrijke sector in Rusland, die ongeveer 800.000 mensen tewerkstelt en verantwoordelijk is voor bijna 8% van het B.B.P.¹⁶. Op wereldschaal vertegenwoordigt Rusland echter slechts 1,1% van de totale productie in de chemiesector.

Het land is vooral actief in het domein van de basischemie. Zo vertegenwoordigt de Russische ammoniakproductie 16% van de wereldproductie, terwijl Rusland 10% van de totale methanolproductie verzekert. In 2008 had 60% van de productie betrekking op meststoffen, synthetische vezels of vinyl. De Russische invoer bestond dan weer vooral uit pvc, polystyreen, verf- en coatingproducten en chemische vezels, allemaal hoogtechnologische producten¹⁷. Die afhankelijkheid van de westerse technologie is ook terug te vinden in de handel van machines voor de chemische industrie.

Voor de crisis was de vraag naar pvc sterk gestegen, waardoor buitenlandse ondernemingen marktaandeel konden veroveren (de laatste drie jaar ging het aandeel van de pvc-invoer naar 50% van de totale productie). Vanaf 2003 groeide de sector, ondanks een verouderd industrieel apparaat. Tijdens de crisis daalde de vraag naar pvc met 40% in vergelijking met het hoogste niveau (974.000 ton in 2008). Hierdoor halveerde de invoer ervan terwijl de vraag en de lokale productie voor de hele sector met 20 tot 25% daalden. Ook de prijzen en de productie van meststoffen, een van de hoofdcomponenten van de Russische chemische sector, daalden sterk.

¹⁶ Gegevens 2008.

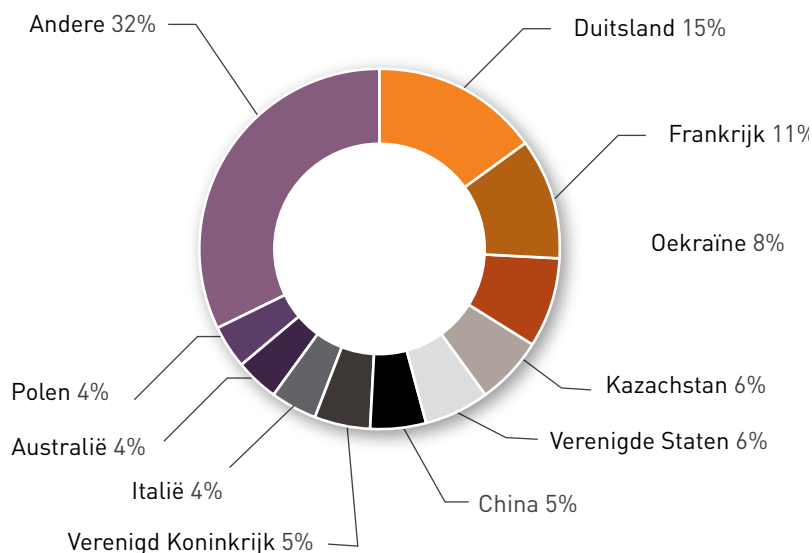
¹⁷ In het domein van de kunststoffenverwerking bijvoorbeeld was België in 2007 voor 4% van de totale productie aanwezig, terwijl ons land in mei 2010 een marktaandeel van 10% in de pvc-sector bezat.

Om het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen die door de crisis duidelijk werden, keurde de regering een strategisch ontwikkelingsplan goed voor de chemische sector voor 2015. Dat plan zal worden toegepast via verlagen van accijnzen op de uitvoer met een hoge toegevoegde waarde, een betere bevoorrading van de grondstoffen, een verbetering van de infrastructuur en een betere opleiding van de wetenschappers. Het plan heeft als doel:

- tegen 2015 een chemische sector te creëren met een waarde van 153,2 miljard USD (d.w.z. met een jaarlijks groeipercentage van 34%).
- het aandeel van de invoer in de nationale productie te doen dalen van 50% tot 12%.
- de nationale productie te ontwikkelen zodat die de invoer van hoogtechnologische producten kan vervangen.

Zelfs al twijfelen experts uit de sector aan het vermogen van de regering om die doelstellingen tegen 2015 te verwezenlijken, toch wordt de Russische chemische sector aanzien als een bron van zakenkansen. Volgens de jongste cijfers van de Amerikaanse handelsdiensten zou de sector tussen 2009 en 2010 met 10% moeten groeien, terwijl de nationale productie op middellange termijn ontoereikend zal blijven. Tijdens de eerste negen maanden van 2010 steeg de meststoffenproductie met 24,8% in vergelijking met het jaar voordien, terwijl de kunststoffen, rubberproducten en pneumatische producten erop vooruitgingen met respectievelijk 9,9%, 35,6% en 27,1%. Wat de polymeren aangaat, bieden de olievoorraden van het land tal van mogelijkheden die nog onvoldoende zijn benut.

Voornaamste herkomstlanden van de Russische invoer van chemische producten, 2007

Bron : Global Trade Atlas

KANSEN VOOR BELGISCHE ONDERNEMINGEN:

MACHINES VOOR DE CHEMISCHE PRODUCTIE (MET NAME DE HOOGTECHNOLOGISCHE PRODUCTIE), POLYMEREN, POLYSTYREEN, PVC, POLYETHYLEEN, PNEUMATISCHE PRODUCTEN, VERF- EN COATINGPRODUCTEN, MODERNISERING VAN DE INSTALLATIES OM ZE TE LATEN VOLDOEN AAN DE INTERNATIONALE REGELS (TOETREDING TOT DE WERELDHANDELSORGANISATIE).

3.5 Informatie- en communicatietechnologieën

3.5.1 Telecommunicatie

Tot in 2008 liet de ICT-sector (Informatie- en Communicatietechnologieën) een sterke groei optekenen. De jaarlijkse groeipercentages tussen 2005 en 2008 schommelden rond de 25%. Die evolutie kan hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de ontwikkelingen in de sector van de mobiele telefonie, een sector die verantwoordelijk is voor ongeveer 50% van de omzet.

Dit deel van de markt komt trouwens stilaan aan zijn verzadigingspunt. In 2008 telden we 181,5 miljoen geregistreerde sim-kaarten, wat betekent dat de penetratiegraad van de mobiele telefonie bijna 130% bedroeg (ongeveer 70% in termen van actieve gebruikers). Experts verwachten in deze sector dan ook een groeivertraging (met een groei van de rond de 5% in 2009). Ook de markt van de vaste telefonie groeit minder snel (slechts 1,6% nieuwe aansluitingen in 2008) vanwege de concurrentie van de mobiele telefonie en de VoIP-diensten. De liberalisering die in 2005 van start ging had een gedeeltelijke modernisering van de infrastructuur uit het Sovjettijdperk als gevolg.

Om de sector te vernieuwen, richten de operatoren zich op het high speed segment, nieuwe technologieën (3G, LTE/4G¹⁸) en digitale televisie. Sinds 2005 wordt de groei steeds afhankelijker van de ontwikkeling van het zogenaamde "double play"-aanbod (televisie en internet) of "triple play"-aanbod (televisie, internet en telefonie). Volgens J'son and Partners zou het aantal gezinnen met een hogesnelheidsaansluiting in 2012 19,3 miljoen bedragen, terwijl dat in 2008 nog 9,3 miljoen was (11,7% van de bevolking). In 2009 bedroeg de penetratiegraad van het internet in Rusland 29%.

De ICT-sector zou in 2010 15,9 miljard USD waard moeten zijn, d.w.z. een groei van 12% in vergelijking met 2009, maar zou nog steeds minder waard zijn dan voor de crisis. Met de economische heropleving, de stijgende koopkracht en het toegenomen gebruik van computer zouden de jaarlijkse IT-uitgaven per capita kunnen oplopen tot 185 USD in 2014, terwijl dat momenteel 113 USD is.

¹⁸ Volgens de directeur van de Russische hoogtechnologische overheidsgroep investeerde Rusland tot nog toe 354 miljoen EUR in 4G-netwerken (Yota).

Als we de sector in zijn geheel bekijken, is de digitale kloof groot. De dekking in de grote steden zoals Moskou en Sint-Petersburg is goed, er is stilaan zelfs sprake van verzadiging, maar de dekking op het platteland is maar middelmatig¹⁹. Daarom heeft de regering 2015 als uiterste datum gekozen waarop elke Russische gemeente toegang moet hebben tot vaste en mobiele telefonie en het internet. Door die initiatieven en technologische ontwikkelingen zoals WiMAX of glasvezel zou de penetratiegraad van het internet in de verschillende regio's sterk moeten stijgen.

De onlinehandel groeit, zelfs al worden de meeste aankopen door de inwoners uit de grote steden gedaan. Volgens een enquête door PricewaterhouseCoopers in oktober 2009 beweerde bijna 80% van de respondenten van de onlinepeiling al aankopen online te hebben gedaan. Favoriete artikelen zijn boeken en elektronica, terwijl de meest gebruikte betalingswijze levering onder rembours blijft.

3.5.2 Software

De huidige positieve evolutie in de ICT-sector is voornamelijk te danken aan de softwaresector (die in 2007 verantwoordelijk was voor 17,6% van de sector en dat aandeel is sindsdien gestaag blijven stijgen). Rusland beschikt in dit domein immers over een grote troef: zijn goede en goedkope programmeurs. De regering nam recent bovendien twee maatregelen om de sector verder te laten ontwikkelen: in 2008 kwam er een strengere wet op de bescherming van de intellectuele eigendom waardoor piraterij moeilijker werd²⁰, terwijl de afschaffing van de btw op de licentieovereenkomsten voor software de verkoop zou moeten stimuleren.

Volgens Companies and market zouden de investeringen in de softwaresector met 20% per jaar moeten stijgen en in 2011 37 miljard USD moeten bedragen. BMI verwacht tot 2014 een jaarlijkse groei van 14%. Die evolutie wordt ondersteund door de heropleving van de hardwaresector in 2010 als gevolg van de moderniseringsinitiatieven die zowel de overheid als de bedrijven namen.

KANSEN VOOR BELGISCHE ONDERNEMINGEN:

COMMUNICATIE-UITRUSTINGEN EN -DIENSTEN VAN DE NIEUWE GENERATIE, HIGH SPEED DIENSTEN, DIENSTEN VOOR MOBIELE TELEFONIE MET EEN HOGE TOEGEVOEGDE WAARDE, VOIP, DIGITALE TELEVISIE, 3G EN LTE/4G-OPLOSSINGEN, UITRUSTINGEN EN TECHNOLOGIEËN VOOR WIFI EN WIMAX, GLASVEZEL, ONLINEHANDEL, SOFTWARE EN E-GOVERNANCE, DWDM- EN DETC-TECHNOLOGIEËN, PROGRAMMEREN, BEVEILIGDE ONLINEBETALINGSWIJZEN.

¹⁹ In 2007 was 49,9% van de vaste lijnen op het platteland gedigitaliseerd tegenover 73,8% in de steden. In de steden zijn er 38,4 telefoontoestellen per 100 inwoners, terwijl dat cijfer op het platteland 14,1 bedraagt.

²⁰ Het percentage piraterij in Rusland bedraagt 87%, d.i. het 5^e hoogste cijfer ter wereld.

3.5.3 Luxe

Het luxe segment van de markt is in volle bloei in Rusland. Door de vertrouwelijkheid die de sector kenmerkt, is het echter moeilijk betrouwbare statistieken over de sector te bemachtigen. De experts van Global Intelligence Alliance schatten dat de sector in 2009 tussen 4 en 5 miljard USD waard was, wat van de Russische markt de vierde grootste markt ter wereld maakt. Dit is deels toe te schrijven aan de toename van het aantal personen die grote fortuinen verdienen in de olie- en staalindustrie, maar ook de opkomst van een rijke middenklasse door de stijging van het gemiddelde inkomen per inwoner tussen 2000 en 2008 heeft bijgedragen tot deze evolutie. De Russische bevolking staat bekend om haar sterke neiging tot het consumeren van haar inkomen, met name bij de allerrijksten.

Het vermogen van de Russische topklasse ging er door de crisis op achteruit. Volgens het Russische tijdschrift Finans heeft de crisis het aantal dollarmiljardairs gehalveerd (101 in 2008, 49 in 2009). Luxury Society schat dat de Russische markt met gemiddeld 37,4% is gekrompen en in bepaalde sectoren zelfs met 46 tot 48%.

Samen met de stijging van de grondstofprijzen en de economische heropleving knoopt ook de sector van de luxe-producten weer aan met groei. Uit het «World Wealth Report 2010» van Capgemini en Merrill Lynch leren we dat het aantal Russen dat meer dan een miljoen USD bezit, is geëvolueerd van 97.100 in 2008 tot 117.700 in 2009, d.i. een stijging met 21,3%. Het is moeilijk om een cijfer te kleven op de allergrootste fortuinen van Rusland omdat een deel daarvan voortkomt uit semi-officiële activiteiten. De ramingen gaan uit van de aanwezigheid in Rusland van meer dan 70 miljardairs, van wie er 10 beschikken over activa van ongeveer 179 miljard dollar.

Volgens Rosstat zou de sector van de luxeproducten tussen 2009 en 2010 moeten groeien met 5 tot 10%, terwijl het jaarlijkse groeipercentage voor de economische crisis 30 tot 40% bedroeg. Luxury Society schat dan weer dat deze markt in 2010 met 27% zou groeien.

De markt van luxeproducten situeert zich hoofdzakelijk in Moskou, Sint-Petersburg en Jekaterinenburg, maar sommige spelers uit de sector volgen een strategie voor de uitbreiding van het aanbod naar de andere grote steden in Rusland. Voor Belgische ondernemingen zijn de interessantste sectoren:

- de juwelenhandel (30% van de totale Russische luxemarkt). Ondanks het succes van zijn diamantindustrie²¹ en de grote voorraad aan natuurlijke rijkdommen voert Rusland hoofdzakelijk ruwe diamanten uit naar België (meer dan 4 miljoen karaat, d.w.z. 430,8 miljoen USD aan goederen alleen al voor het derde kwartaal van 2009), terwijl het land uit België geslepen diamanten invoert;
- de mode (volgens de Fashion Consulting Group zou de haute couture bijna een kwart van de volledige Russische kledingsector vertegenwoordigen);
- design.

KANSEN VOOR BELGISCHE ONDERNEMINGEN:

DESIGN EN MEUBILAIR, BINNENHUISARCHITECTUUR, JUWELEN- EN HORLOGE-INDUSTRIE, BEWERKTE EDELSTENEN, LUXECOSMETICA, CONFECTIEKLEDING, LEDERWAREN, SCHOENEN, PARFUMERIE, LUXEWAGENS EN -BOTEN, KUNST EN ANTIEK, COLLECTIEVOORWERPEN, GEDISTILLEERDE DRANKEN.

«I really like the Russian mentality. They madly love spending money.»

Yves Gijrath, stichter van de «Millionaire fair», oktober 2008

²¹ Het Russische staatsbedrijf Alrosa vertegenwoordigt 25% van de mondiale diamantmarkt en een derde van de diamantvoorraden op wereldvlak.

Recente succesverhalen

4

4. Recente succesverhalen

Om u te overtuigen van het belang van de Russische markt is er niets beters dan de mening te laten horen van Belgische ondernemingen die er met brio in geslaagd zijn om hun intrede op de Russische markt te maken. Uit de talrijke Belgische ondernemingen die actief zijn in het land hebben we enkele ervaringen geplukt die representatief zijn voor de sectoren die bij deze zending betrokken zijn.

Solvay Chemicals, SolVin en de EBRD

SECTOR: CHEMIE

Solvay is een internationale industriële groep die actief is in de chemische sector. Het biedt een breed gamma van producten en oplossingen aan om de kwaliteit van het leven te verbeteren. De groep, met hoofdzetel in Brussel, stelt meer dan 19.000 mensen in 50 landen te werk. In 2009 bedroeg de geconsolideerde omzet 8,5 miljard EUR. SolVin is een grote speler op de markt van vinylproducten (pvc) in Europa en is wereldwijd marktleider voor pvdc. De SolVin Holding Nederland wordt gecontroleerd door Solvay (75%) en BASF (25%).

Op 27 juli 2010 kondigde Solvay aan dat de Raad van bestuur van de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD) een investering van 52 miljoen EUR in SolVin Holding Nederland (Nederland) had goedgekeurd. Die investering zal bijdragen tot de bouw van RusVinyl, de grootste geïntegreerde pvc-fabriek van Rusland. De bouw van de pvc-fabriek in Kstovo, nabij Nizhny Novgorod, is reeds gestart. De totale investering zal 1,3 miljard EUR bedragen. Bovendien ging de Raad van bestuur van de EBRD akkoord met een lening van 150 miljoen EUR, gespreid over 11 jaar, aan RusVinyl, met een aflossingsvrije periode van drie jaar.

De Russische overheid hecht veel belang aan RusVinyl, dat integraal deel uitmaakt van de strategie van het ministerie van Industrie en Handel van de Russische Federatie op het vlak van de ontwikkeling van de chemische en petrochemische industrie voor de periode tot 2015. De investering kreeg ook een prioritair statuut mee van de Investeringsraad van de Russische regio Nizhny Novgorod.

«SolVin is zeer verheugd de EBRD te mogen verwelkomen als aandeelhouder van dit boeiende project dat voor alle betrokken partijen gunstig zal zijn. Vinylproducten zijn polyvalente en duurzame producten met een zeer positieve analyse van de levenscyclus. Ze lenen zich tot een brede waaier van toepassingen. We hopen dat RusVinyl weldra in staat zal zijn om te beantwoorden aan de stijgende vraag vanuit de Russische markt», verklaarde de heer Jacques van Rijckevorsel, voorzitter van de Raad van bestuur van SolVin en lid van het Uitvoerend comité van Solvay.

www.solvay.com
www.solvinpvc.com

Snecma Services Brussels

SECTOR : TRANSPORT

Snecma, bouwer van hoogtechnologische vliegtuig- en ruimtevaartmotoren, ontwerpt, ontwikkelt, produceert en commercialiseert, alleen of met andere partners, motoren voor burger- en militaire vliegtuigen, voor draagraketten en satellieten. Het bedrijf biedt vliegtuigmaatschappijen, legers en vliegtuigoperatoren ook een volledig gamma van diensten voor hun vliegtuigmotoren aan. Snecma geniet wereldwijd een uitstekende reputatie als bouwer van vliegtuig- en ruimtevaartmotoren.

Snecma Services Brussels is voor 100% een filiaal van Snecma en is gevestigd in Zaventem, in de luchthavenzone van Brussels Airport. Het is gespecialiseerd in het onderhoud en de herstelling van de vliegtuigmotoren CFM56-2, CFM56-3 en CFM56-7, alsook in het herstellen van alle types van CFM56-verbrandingskamers. Snecma Services Brussels heeft meer dan 50 jaar ervaring in het onderhouden van vliegtuigmotoren en stelt momenteel 240 mensen te werk.

In juni 2007 versterkte de onderneming haar aanwezigheid in Rusland met de ondertekening van vier nieuwe onderhoudscontracten voor CFM56-motoren bij Russische luchtvaartmaatschappijen. Die contracten komen nog bovenop de verschillende andere contracten die in minder dan een jaar tijd in het land ondertekend werden, waardoor er in Rusland opnieuw een verhoging van het marktaandeel van Snecma Services was.

De Russische CFM56-markt vertegenwoordigt momenteel meer dan 200 motoren. Verschillende Russische CFM56-operatoren stellen vandaag vertrouwen in de diensten van Snecma Services: Aeroflot Russian, Orenair, Rossiya, S7 Airlines, Ural Airlines, Aeroflot Nord, Aviaprad, ...

«De ondertekening van contracten met nieuwe maatschappijen of maatschappijen die al klant zijn, kan worden toegeschreven aan het sterke vertrouwen dat ze stellen in de diensten van Snecma Services en aan het wederzijdse respect en de zin voor kwaliteit die stapsgewijs zijn ontstaan», benadrukt Wilfried Theissen, algemeen directeur van Snecma Services Brussels. Volgens hem is de aanwezigheid ter plaatse van cruciaal belang om te slagen in Rusland: «Die aanwezigheid levert veel kennis op over de Russische operatoren en hun materiaal, waardoor je een goed beeld krijgt van hun verwachtingen».

Ondertussen werden in Rusland tal van contracten ondertekend met onder meer Vladivostok Avia, Krasair, Avia Plad, Orenair en Transaero.

www.snecma.com/-bruxelles-.html

Deceuninck

SECTOR: BOUW

Op het vlak van het ontwerp van deuren, ramen, daken en bekledingen gaat de prioriteit van Deceuninck uit naar innoverende producten, toepassingen en materialen. Die innovaties omvatten onder meer de gebreveteerde uv-bestendige coating Decoroc en Twinson, dat in één materiaal de voordelen van pvc en hout verenigt.

De groep Deceuninck is actief in meer dan 75 landen in Europa, Noord-Amerika en Azië. De groep telt 35 productie- en verkoopfilialen en stelt bijna 2.800 mensen over de hele wereld te werk. De onderneming heeft productie-eenheden in België, Frankrijk, Duitsland, Polen, Rusland, Turkije, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. De groep is genoteerd op Euronext en het moederbedrijf bevindt zich in het Belgische Hoogdele-Gits.

De Russische markt is van zeer groot belang voor Deceuninck. Ondanks de economische crisis is de onderneming erin geslaagd de schade te beperken, onder meer omdat de omzet van haar Russische tak als een van de enige niet daalde tussen 2008 en 2009. In 2010 ondersteunde vooral de verkoop in Rusland de groei van de activiteiten in Centraal- en Oost-Europa. Volgens de persberichten van de onderneming droeg ook de evolutie van de wisselkoers van de Russische roebel op positieve wijze bij tot de verkoop.

De aanwezigheid van de groep in Rusland is nog vrij recent. In 2005 werd de eerste productieveestiging van Deceuninck in Serpoukhov (regio rond Moskou) geopend. Ondertussen is de groep duidelijk aanwezig met 8 ha aan terreinen, twee winkels voor pvc (5.000 m²) en nog een andere winkel die zich toespitst op de verkoop van afsluitsystemen en menginstallaties.

www.deceuninck.com

IBt Bebig

SECTOR: GEZONDHEID

International Brachytherapy is actief in de gezondheidszorg en concentreert zich op kankerbehandelingen via bestralingen en dan meer specifiek de behandeling via brachytherapie, waarbij gebruik wordt gemaakt van implantaten en sondes die minuscule hoeveelheden radio-isotopen bevatten. Tot nu toe ontwikkelde de groep onder meer de jodium-125-implantaten tegen prostaatkanker en ruthenium-106 tegen oogkanker.

IBt Bebig is ontstaan uit twee ondernemingen: in 2008 fuseerden IBt s.a., een Belgische onderneming die in 1996 werd opgericht, en Bebig GmbH om uit te groeien tot de wereldleider op het vlak van de behandeling via brachytherapie. De groep biedt werk aan 150 personen, heeft filialen in Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië en het Verenigd Koninkrijk en is op Euronext genoteerd.

In juni 2009 deed de groep zijn intrede op de Russische markt door een joint venture aan te gaan voor een waarde van 7 miljoen EUR. Zo werd in de regio rond Moskou NanoBrachyTech opgericht in samenwerking met Rusnanotech en Santis Ltd. IBt Bebig maakt voor 15% deel uit van die joint venture. Zoals voordien al aangehaald in deze studie is de gezondheidssector een van de interessantste sectoren van Rusland, waar de infrastructuur en de technieken verouderd zijn in vergelijking met de westerse normen.

www.ibt-bebig.eu

Bekaert

SECTOR: METAALNIJVERHEID

Bekaert is technologisch wereldleider voor zijn twee basiscompetenties: de hoogtechnologische bewerking van metalen en spitstechnologische materialen en coatings en marktleider voor draadtrekken en alle toepassingen daarop. Bekaert is een globale onderneming met hoofdzetel in België en biedt wereldwijd werk aan meer dan 23.000 mensen. Met klanten in 120 landen streeft Bekaert een rendabele, duurzame groei na in al zijn activiteiten en haalt het een totale jaarlijkse omzet van 4 miljard EUR.

Kernproducten van de groep zijn de kabels die worden gebruikt in banden en in gewapend beton. Of het nu de bouw- of automobielsector of de sector van de zware uitrustingen betreft, het staal van Bekaert wordt overal in de wereld gebruikt.

Ondanks de aanwezigheid van een verkoopkantoor in Moskou sinds 1998, startte de Russische productie van het bedrijf pas in 2010 in de speciale economische zone van Lipetsk. De Bekaert-fabriek van Lipetsk zal staalkoörd voor de versterking van banden maken. Dit nieuwe productieplatform zal de binnenlandse markt en de ruimere GOS-regio bedienen. Op deze manier voldoet Bekaert aan de stijgende vraag naar staalkoord.

Lipetsk, op zo'n 400 km ten zuiden van Moskou, is strategisch gelegen, nabij de regionale doelmarkten van Bekaert en kan dus steunen op een betrouwbare logistiek en een goede beschikbaarheid van energie en geschoold personeel. In januari 2010 bood de nieuwe fabriek werk aan 92 mensen. Tegen 2013 komen er dankzij de geplande continue investeringen 320 jobs bij.

« Een lokale productie-eenheid in Rusland oprichten sluit naadloos aan bij ons beleid inzake strategische investeringen in de groeiemarkten. Bekaert verwacht dat het groeipotentieel en de impulsen als gevolg van de investeringen in industrie en infrastructuur de economische activiteit en de vraag zullen blijven voortstuwen ».

Bert De Graeve, gedelegeerd bestuurder van Bekaert, januari 2010

www.bekaert.com

Swift

SECTOR: FINANCIEEL

SWIFT betekent "Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication". Het gaat om een coöperatieve van leden via welke de financiële sector zijn financiële transacties op snelle, veilige en vertrouwelijke wijze kan uitvoeren. Meer dan 9.000 banken, financiële instellingen en bedrijfsklanten uit 209 landen stellen dagelijks vertrouwen in Swift om miljoenen gestandaardiseerde financiële boodschappen uit te wisselen.

De rol van Swift is tweeledig. Eerst is er het ter beschikking stellen van het platform, de producten en interne communicatiediensten zodat klanten onderling met elkaar in relatie kunnen treden en op veilige en vertrouwelijke wijze financiële informatie met elkaar kunnen uitwisselen. Maar Swift is ook de katalysator die de financiële gemeenschap bij elkaar brengt om samen te werken, de marktpraktijken te bepalen, standaarden uit te tekenen en oplossingen voor gemeenschappelijke problemen te zoeken.

De hoofdzetel van SWIFT bevindt zich in België. Swift heeft kantoren in alle belangrijke financiële centra ter wereld en de markten die in volle ontwikkeling zijn. In 1973, het jaar waarin SWIFT werd opgericht, deden slechts 239 klanten een beroep op de organisatie. In 2008 telde de groep ondertussen meer dan 8.000 klanten.

Swift is in Rusland aanwezig sinds 1990, maar in maart 2010 werd het kantoor in Moskou geopend. «De Russische regering heeft beslist tegen 2020 van Moskou een internationaal financieel centrum te maken. Dit veronderstelt dat alle good practices en internationale standaarden worden toegepast en dat een solide marktinfrastructuur op poten wordt gezet. Ook moeten er belangrijke wijzigingen komen in de wetgeving en de reglementering en is een convertibele munt nodig. En dit zijn slechts de voorname knelpunten. Onze streefdoelen zijn ambitieus. Daarom moeten we hier nog meer aanwezig zijn dan vroeger. We moeten rechtstreeks deel uitmaken van die transformatie. Om vooruitgang te boeken heeft onze Russische gemeenschap nood aan solide partners», verklaarde Lázaro Campos, algemeen directeur van SWIFT, tijdens de plechtige opening van het kantoor.

www.swift.com

Gedragscode

5

5. Gedragscode

Communicatie en relaties

- Als men in Rusland op succesvolle wijze zaken wil doen, is het van groot belang plaatselijke contactpersonen te hebben. Om de impact van de bureaucratie te verminderen, is het bovendien een voordeel contacten in hooggeplaatste kringen te hebben.
- De bevolking kent relatief weinig Engels, hoewel de situatie in zakenmilieus op dat vlak beter is. Toch doet men best een beroep op vertalers en tolken.
- Voorzie in een Russische versie van elk document dat u wilt gebruiken.
- Om zekerder te zijn van een antwoord op uw vragen, voorziet u het best een Russische versie. Het gebruik van e-mails en faxberichten is wijd verspreid, terwijl de lokale postdiensten soms te wensen overlaten.

Vergaderingen

- Het is belangrijk lang op voorhand een afspraak vast te leggen, vooral met officiële afgevaardigden van de regering. De Sovjeterfenis vertraagt de zaken aanzienlijk. Denk eraan uw afspraken regelmatig te herbevestigen.
- U wordt verondersteld stipt te zijn, maar uw Russische gesprekspartners kunnen heel wat later op de afspraak arriveren. Dit gebeurt om uw geduld te testen en wordt vaak toegepast tijdens onderhandelingen. Neem er dus niet te veel aanstoot aan.
- Het eerste onderhoud verloopt meestal formeel en dient om na te gaan of uw onderneming en uzelf het vertrouwen van uw gesprekspartner waard zijn.
- De afspraak kan op het allerlaatste moment worden afgezegd en het programma kan plotseling wijzigen.
- Gesprekken worden vaak onderbroken, soms door tussenkomsten die totaal niets met de agenda te maken hebben. Beperk u in de mate van het mogelijke niet enkel tot uw onderwerp, maar neem ook deel aan de minder formele gesprekken.
- Soms wordt het onderhoud afgesloten met de ondertekening van het «protocol», een soort van samenvatting van wat werd besproken. Het geschreven woord is nog steeds belangrijk in Rusland.

Onderhandelingen

- Onderhandelen in Rusland vergt tijd. Wees geduldig en voorzie voldoende tijd voor uw gesprekken. Tijd wordt vaak gebruikt als element van de onderhandelingsstechniek.
- Russen onderhandelen graag met hun evenknie. Zie er echter op toe dat uw gesprekspartner voldoende beslissingsmacht heeft om de klippen van de bureaucratie te omzeilen.
- Hiërarchie is belangrijk in Rusland. De beslissingen worden genomen door diegenen die hoger zijn in rang en men verwacht dat anciënniteit en rang als een bron van respect worden beschouwd.
- Bij onderhandelingen kennen de Russen het “win-win”-concept niet. Een compromis wordt soms als zwakte beschouwd.
- Verwacht u aan stemmingswisselingen bij uw gesprekspartners. Het kan dat ze de zaal verlaten, dat ze dreigen de relatie te beëindigen of dat ze uit hun vel springen enkel en alleen om u ertoe te brengen toegevingen te doen. Russen hebben er geen probleem mee om tijdens onderhandelingen hun emoties te tonen.

Visitekaartjes

- Denk eraan tweezijdig bedrukte visitekaartjes te hebben, in het Engels en het Russisch. Overhandig het kaartje met de Russische kant naar boven aan uw gesprekspartner.

Varia

- Spreek liever niet over de etnische minderheden, religie of het tijdperk van de tsaren en de monarchie.
- Russen zijn patriotten. Als u onderwerpen als de Russische natie, de modernisering van de Russische samenleving of de Russische cultuur aansnijdt, bent u verzekerd van lange gesprekken.
- Een bedrijfsgeschenk (gepersonaliseerde promotieartikelen) of een geschenk dat representatief is voor uw regio of land zal bij de eerste professionele ontmoeting op prijs worden gesteld.

Nuttige adressen

6

6 Nuttige adressen

6.1 In België

Flanders Investment & Trade (F.I.T.)

Gaucheretstraat 90
1030 Brussel
Tel.: + 32 2 504 87 11
Fax: + 32 2 504 88 99
E-mail: info@fitagency.be
www.flandersinvestmentandtrade.be

Brussel Export

Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel
Tel.: + 32 2 800 40 00
Fax: + 32 2 800 40 01
E-mail: infos@brussels-export.irisnet.be
www.brussels-export.be

Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers (A.W.E.X.)

Sainteletteplein 2
1080 Brussel
Tel.: + 32 2 421 82 11
Fax: + 32 2 421 87 87
E-mail: mail@awex.be
www.awex.be

Ambassade van de Russische Federatie in België

Ambassadeur: Z.E. Alexandre ROMANOV
De Frélaan 66
1180 Brussel
Tel.: +32 2 374 34 00
Fax: +32 2 374 26 13
E-mail: amrusbel@skynet.be
www.belgium.mid.ru/ned.html

Consulaire afdeling van de ambassade van de Russische Federatie in België

Hoofd van de consulaire afdeling: dhr. Alexander BESSARABOV
Roberts Jonesstraat 78
1180 Brussel
Tel.: +32 2 374 35 69
Fax: +32 2 375 94 15
E-mail: sb290193@skynet.be
www.belgium.mid.ru/cons_ned.html

Consulaat-generaal van Rusland in Antwerpen

Consul-generaal: dhr. Evgueni BARANOVSKI
Della Faillelaan 20
2020 Antwerpen
Tel.: +32 3 827 04 64
Fax: +32 3 829 05 89
www.russian-consulate-antwerp.be

Commercieel departement van de ambassade van de Russische Federatie in België

Vertegenwoordiger voor de handel:
dhr. Sergej KUZNETSOV
Lorrainedreef 45
1180 Brussel
Tel.: +32 2 375 40 20
Fax: +32 2 375 74 10

Permanente vertegenwoordiging van Rusland bij de Europese Unie

Regentlaan 31-33
1000 Brussel
Tel.: +32 2 502 17 91
Fax: +32 2 513 76 49
E-mail: mirusce@numericable.be
www.russiaeu.mid.ru

Federale Douanediens van de Russische Federatie

Vertegenwoordiger: dhr. Alexander SEN
Renaissancelaan 1
1000 Brussel
Tel.: +32 2 372 98 85
Fax: +32 2 372 95 34
E-mail: sen_customs@yahoo.com

Belgisch-Luxemburgse Kamer van Koophandel voor Rusland en Wit-Rusland

Directeur-generaal: dhr. Arkady ARIANOFF
Louizalaan 500
1050 Brussel
Tel.: +32 473 94 86 55
Fax: +32 2 353 13 11
E-mail: a.arianoff@ccbl.org
www.ccbl.org

6.2 In Rusland

Belgische ambassade in Moskou

Ambassadeur: dhr. Guy TROUVEROY
Consul: dhr. Eric JACQUEMIN
7, Ulitsa Malaya Moltchanovka
121069 Moskou
Tel.: + 7 (495) 780 03 31
Fax: + 7 (495) 780 03 32
E-mail: moscow@diplobel.fed.be
www.diplomatie.be/moscownl

Consulaat-generaal van België in Sint-Petersburg

Consul-generaal: mevr. Marie-Jehanne ROCCAS
11, Sapierny Pereulok
191014 Sint-Petersburg
Tel.: +7 (812) 579 57 91
Fax: + 7 (812) 579 95 01
E-mail: SaintPetersburg@diplobel.fed.be
www.diplomatie.be/saint-petersburgnl

Flanders Investment & Trade Rusland

Economisch en handelsattaché in Moskou bij de Belgische ambassade: dhr. André DE RIJCK
7, Ulitsa Malaya Moltchanovka
121069 Moskou
Tel.: +7 (495) 695 81 36
Fax: +7 (495) 695 82 50
E-mail: moscow@fitagency.com
www.flanderstrade.be

Economisch en handelsattaché in Sint-Petersburg bij het consulaat-generaal: mevr. Sara DECKMYN

11, Saperny Pereulok
191014 Sint-Petersburg
Tel.: +7 (812) 579 40 08
Fax: +7 (812) 579 59 54
E-mail: saintpetersburg@fitagency.com
www.flanderstrade.be

Secretaris voor de Vlaamse handel: dhr. M. Andrey EMELIYANOV

4, Kostina St, Office 412
603000 Nizhny Novgorod
Tel.: +7 (831) 278 69 36
Fax: +7 (831) 430 16 73
E-mail: nizhnynovgorod@fitagency.com
www.flanderstrade.be

Brussel Export

Economisch en handelsattaché in Moskou bij de Belgische ambassade: mevr. Nathalie STEFANOVIC

7, Ulitsa Malaya Moltchanovka
121069 Moskou
Tel.: +7 (495) 697 82 73
Fax: +7 (495) 980 79 15
E-mail: info@bruwal.ru
www.bruwal.ru

Economisch en handelsattaché in Sint-Petersburg bij het consulaat-generaal: mevr. Sara DECKMYN

(Brussel Export heeft geen vertegenwoordiging in Sint-Petersburg. De economische en handelsattaché van FIT staat in voor deze zone).
Zie hoger

Secretaris voor Vlaamse handel:
dhr. Andrey EMELIYANOV

(Brussel Export heeft geen vertegenwoordiging in Nizhny Novgorod. De economische en handelsattaché van FIT staat in voor deze zone).
Zie hoger

Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers in Rusland

Economisch en handelsattaché in Moskou bij de Belgische ambassade: mevr. Nathalie STEFANOVIC

(AWEX heeft geen vertegenwoordiging in Moskou. De economische en handelsattaché van Brussel Export staat in voor deze zone).
Zie hoger

Economisch en handelsattaché in Sint-Petersburg bij het consulaat-generaal: mevr. Sara DECKMYN

(AWEX heeft geen vertegenwoordiging in Sint-Petersburg. De economische en handelsattaché van FIT staat in voor deze zone).
Zie hoger

National Agency for Direct Investment

10/4, Staraya square
103070 Moskou
Tel.: +7 (495) 606 05 04
Fax: +7 (495) 606 70 31
E-mail: napi@napi.ru
www.napi.ru/

Foreign Investment Advisory Council

77, Sadovnicheskaya Nab. bld 1
115035 Moskou
Tel.: +7 (495) 775 97 00
Fax: +7 (495) 775 97 01
www.fiac.ru

Kantoren van de Wereldbank in Rusland

36/1, Oulista Bolshaya Molchanovka
121069 Moskou
Tel.: +7 (495) 745 70 00
Fax: +7 (495) 745 70 02
moscow@worldbank.org
www.worldbank.org/russia

Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling in Rusland

36/1, Oulista Bolshaya Molchanovka
121069 Moskou
Tel.: +7 (495) 787 11 11
Fax: +7 (495) 787 11 22
E-mail: Moscow@ebrd.com
www.ebrd.com/pages/country/russia.shtml

Delegatie van de Europese Commissie in Rusland

14/1, Kadashevskaya Naberejnaya
109017 Moskou
Tel.: +7 (495) 721 20 00
Fax: +7 (495) 721 20 20
E-mail: delegation-russia@ec.europa.eu
ec.europa.eu/delegations/russia/index_en.htm

Investment Promotion Agency of Rostov Region

40A, Kirovsky Ave. , 9th floor
344022 Rostov-on-Don
Tel.: +7 (863) 200 25 44
Fax: +7 (863) 200 25 23
E-mail: zueva@ipa-don.ru
www.ipa-don.ru/

Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs

10/4, Staraya square
103070 Moskou
Tel.: +7 (495) 663 04 04
Fax: +7 (495) 606 11 29
E-mail: rspp@rspp.ru
www.rspp.ru

Kamer van Koophandel en Nijverheid

6, St. Ilyinka
109012 Moskou
Tel.: +7 (495) 620 00 09
Fax: +7 (495) 620 03 60
E-mail: mtp@mtpp.org
www.tpprf.ru

Agency of investment and development of Volgograd region

Raboche-Krestyanskaya St, office 301
400074 Volgograd
Tel.: +7 (844) 230 87 56
Fax: +7 (844) 230 87 55
E-mail: airvo@volganet.ru
www.airvo.ru

6.3 Nuttige websites

Portaalsite van de regering van de Russische Federatie

www.government.ru/eng

President van de Russische Federatie

www.eng.kremlin.ru

Eerste minister van de Russische Federatie

www.premier.gov.ru/eng

Russisch Parlement (Hogerhuis)

www.council.gov.ru

Russisch Parlement (Lagerhuis)

www.duma.ru

Nationale Bank

www.cbr.ru/eng

Federaal agentschap voor de Nationale statistieken

www.gks.ru

Ministerie van Handel en Industrie

www.minprom.gov.ru

Ministerie van Regionale ontwikkeling

www.minregion.ru

Ministerie van Transport

www.mintrans.ru

Ministerie van Financiën

www.minfin.ru/en

Ministerie van Economische ontwikkeling

www.economy.gov.ru

Ministerie van Communicatie en Massamedia

www.minsvyaz.ru

Ministerie van Gezondheid en Sociale ontwikkeling

www.minzdravsoc.ru

Ministerie van Buitenlandse zaken

eng.mvdrf.ru

Ministerie van Justitie

www.minjust.ru

Ministerie van Informatie- en Communicatietechnologieën

www.minsvyaz.ru

Ministerie van Binnenlandse zaken

www.cbr.ru/eng

Ministerie van Civiele bescherming en Natuurrampen

www.mchs.gov.ru

Ministerie van Defensie

www.mil.ru/eng

Ministerie van Cultuur

www.mkrf.ru

Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen

www.eng.mon.gov.ru

Ministerie van Natuurlijke rijkdommen en Milieubescherming

www.mnr.gov.ru

Ministerie van Landbouw

www.mcx.ru

Ministerie van Sport, Toerisme en Jeugd

www.minstm.gov.ru

Ministerie van Energie

www.minenergo.com

Federale douanediens

www.customs.ru

Association of European Business

www.aebrus.ru

Bronnen

7

7. Bronnen

Flanders Investment and Trade	www.flanderstrade.be
Brussels Export	www.brussel-export.be
Agence Wallonne à l'Exportation et aux Investissements Étrangers	www.awex.be
F.O.D. Buitenlandse Zaken	www.diplomatie.be
Central Intelligence Agency	www.cia.gov
Viewswire	www.viewswire.com
Wereld Economisch Forum	www.weforum.org
International Monetair Fonds	www.imf.org
Wereldbank	www.worldbank.org
Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	www.oecd.org
Eurostat	epp.eurostat.ec.europa.eu
NL EVD Internationaal	www.evd.nl
Britse Kamer van Koophandel	www.uktradeinvest.gov.uk
Zwitserse economische diensten	www.osec.ch
Delcredere - Ducroire	www.delcredere.be
UbiFrance	www.ubifrance.fr
Franse economische diensten	www.dgtpe.fr/se
Kwintessential	www.kwintessential.co.uk
Market Access Database	www.doingbusiness.org
Association of European Business	www.ae Brus.ru
Coface	www.coface.fr
Wereldhandelsorganisatie	www.wto.org
Amerikaanse diensten voor handel	www.buyusa.gov
DSM Group	www.dsm.ru
Grayling	www.grayling.com
Modern Russia	www.modernrussia.com
The Moscow Times	www.themoscowtimes.com
The Moscow News	themoscownews.com
Ria Novosti	www.fr.rian.ru
World Gazetteer	www.gazetteer.de

Agentschap voor Buitenlandse Handel

Montoyerstraat 3
1000 Brussel
Tel : + 32 2 206 35 11

Flanders Investment and Trade

Gaucheretstraat 90
1030 Brussel
Tel : + 32 2 504 87 11

Brussel Export

Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel
Tel : + 32 2 800 40 00

Agence Wallonne à l'Exportation et aux Investissements Etrangers

Sainteletteplein 2
1000 Brussel
Tel : + 32 2 421 82 11

Gedrukt op papier met een FSC-label

Verantwoordelijk uitgever : Marc Bogaerts
Auteur : François Bries
Grafische vormgeving en uitvoering: Image Plus - corporate communicatie

Hoewel alles in het werk werd gesteld om nauwkeurige en actuele informatie te geven, kunnen noch het Agentschap voor Buitenlandse handel, noch zijn partners (Flanders Investment and Trade, Agence Wallonne à l'Exportation en Brussels Export) verantwoordelijk worden gesteld voor fouten, weglatingen en leugenachtige verklaringen. Ze kunnen evenmin verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik of de interpretatie van de informatie in deze studie. Deze studie heeft niet de bedoeling advies te verstrekken.

Datum van publicatie: februari 2011